ПА ПРАВАХ РУКОПИСУ

НА ЕМІГРАЦІЇ

ЗБІРНИК

З ПАРТІЙНОГО Й ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ

ЛИСТОПАД 1922 Р.

ПРАГА

Віддаючи свою найщиріщу повагу "громадському" методові праці й вдячні за велику школу "революційного соціялізму", якій ми мали можливість на протязі шости місяців усвідомлювати, в ч и т е л я м і а п о с т о л а м "революційного соціялізму", українським "громадським діячам" в Ч.С.Р. п р и с в я ч у є м о цей збірник.

Не володіючи письменницьким талантом, радіємо з одної можливости, яка випала на нашу долю, подати частину матеріялу одної з яскравіших сторінок історії "революційного соціялізму" закордоном і тим п.п.бувшим міністрам уможливити шлях в сані президенти.

Б у в ш і У ч е н и к и

До читачів.

Життя давно вже вимагало випустити в світ наш збірник. Але ж, не роспоряджаючи тими вигодами, з якими друкуються твори "громадських" діячів в Громадському Комітетові за рахунок української еміграції, ми змушені були відкладати його видання аж до останнього часу.

Наші спроби поза друком довести до відома ширших кол української еміграції бодай частину поміщенного тут матеріялу, не по нашій вині, не досягали бажанних цілей.

Находимо за доцільне попередити шановних читачів, що збірник не містить у собі ані творчости, ані поезій. Він являється дійсним відбитком того, що фактично творили де які з наших проводирів в загально-українських і еміграційних інтересах.

Застерігаємо себе від нарікань, які можуть виникнути с приводу безпляновости й частого змішування партійних справ з громадськими. Це вина самого життя, яке так сплело ці дві річі, що навіть Управа Громадського Комітету не завжди може розріжнити, де кінчається партійне, а де починається громадське.

Дуже просимо пробачення за наш "високий" стиль, проти котрого не раз виступало "Українське Слово". Ми всіма силами старалися омминути цю хибу, але матеріял оказався настілько невдячним і так дошкулив за довгі часи революції та еміграції, що мимохіть прийшлось назвати все власними іменами.

Редакція.

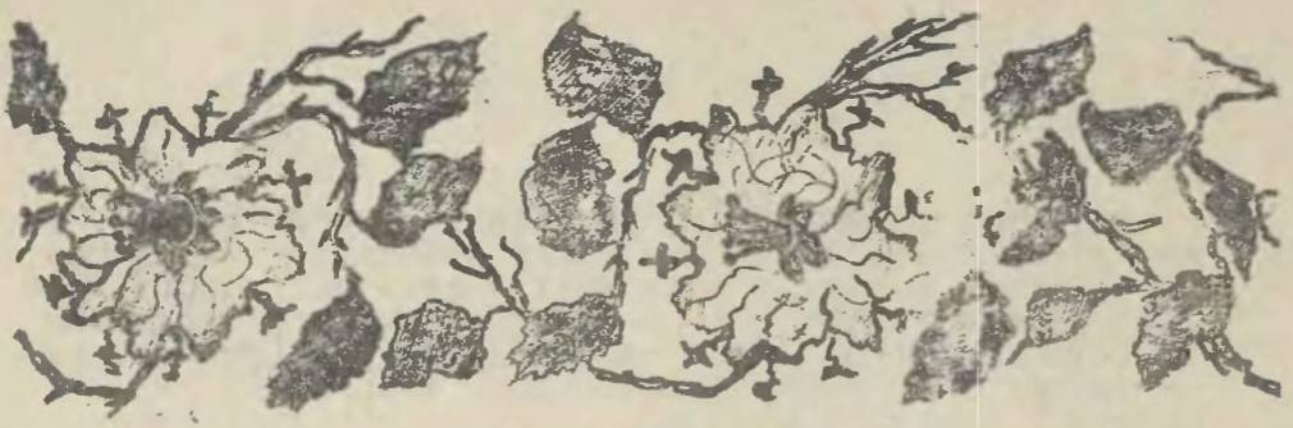

ОРГАНІЗАЦІЯ У.П.С.Р. в Ч.С.Р. */

Криза У.П.С.Р., що тягнеться від довшого вже часу й призвела до скількох великих розколів, якими вона, очевидно, ще не закінчилася, не є характерною ознакою лише для У.П.С.Р. Як епідемічної пошести, не уникли її й инші політичні організації. В житті У.П.С.Р. закордоном, де цьому сприяють своєрідні умовини еміграційного життя, партійна криза проходила прискореним темпом і поділила досить нечисленні партійні маси закордоном /до 3 десятків/ на скілька незалежних груп. Перші кроки своєї діяльности такі новоутворенні групи починають, звичайно, с того, що взаємно виключають одна другу с партії, як "неправовірних", а відтак зрідка дають знати в пресі через ріжні заяви й спростування, що вони не продовжують свое життя на чужоземному грунтові. Як не прикра ця характерна для українців вдача до політичного життя, як би нам не хотілось того, все ж мусимо зараз ствердити факт повстання ще одної партійної групи через нову кризу, до якої 26/X 21 р. прийшла організація У.П.С.Р. в Празі, найбільшому партійному осередкові закордоном. Оскільки до самого останнього менту організація формально лучилася правором Закордонного Комітету У.П.С.Р. на чолі с Шаповалом, що в літа молодії рожевів, а тепер і зовсім таки заплямився й почорвів, то треба нашу організацію, на розділ від скупченої під фірмою "Зак.К-т У.П.С.Р.", визнати новою. Що ж стосується до моральної, ідеольогичної прикмети, то це дасться виявити при ближчому досліджуванню. Ті менти, які призвели до двох "формально" існуючих в Празі організацій У.П.С.Р., намісто дотеперішньої, здавалось, одної, й ті мотиви, які в організації приймалися, дають надзвичайно багато матеріялу для думання й обрисовують моральне й духовне убожество наших партійних водителів та їх повну непридатність до здорової позитивної праці в творенню суспільно-громадського життя на нових, висунутих сучасною революцією, соціялістичних

*/ Доклад, зроблений т.В. на партійних зборах 4/XII 1921р.

принципах. "Особисті непорозуміння" в організації, на які лінивий або недалекій розум любить покликуватися, особливости життя на еміграції – складають собою лише фон, на якому більш яскраво зазначаються росходження другого вищого порядку й дозволяють перенести трактування справи в площу принципового характеру.

Наколи заходить мова про принципи соціялістичного будівництва, соціялістичного устрію, що народились і эросли на грунтові всіх недоладів сучасного буржуазно-капіталістичного устрію з його експльоатацією чоловіка чоловіком ;наколи з гаслом "борітеся-поборите", не в ім'я боротьби, но в ім'я встановлення нового вільного соціялістичного життя, де би людина перестала бути засобом для другої людини й у спільній праці з другими простувала до свого повного визволення від всякої залежности, природно й самозрозуміло вяжеться певний моральний настрій і певні моральні здібности, без котрих – найсвятійші гасла пустий звук ;наколи моральні постуляти від моральности невідлучні, то цілком ясно, що попереду, чим переходити до з'ясования принципових росходжень, потрібно застановитися на самій основі соціялістичних принципів - соціялістичній моралі.

Питання про соціялістичну мораль підіймається в нашій організації не вперше. В останній час, коли напружения в відносинах набрало великої ваги, Група, своїм одноголосним рішенням +/ – доручити одному с товаришів спорадити доклада про соціялістичну мораль, констатувала, що на "Шипкѣ" не все спокійно, що передумова соціялістичної діяльности – внутрішний моральний настрій- не є певний і береться під підозріння. Коли на порядок денний поставлено определення відношения організації до Закордонного Комітету У.П.С.Р., я не маю на увазі трактувати про соціялістичну мораль взагалі, лише хочу підняти й окреслити де які головні менти з діяльности Зак.К-ту й їх моральну основу, що спричинилися до розвитку в організації глибоких психольогичних процессів реакції на них та довели врешті до партійного росколу.

Бесперечною тезою є, що значні історичні події, великі соціяльні перевороти мають завжди своїм грунтом певні, противні моралі більшости, недолади в економичних відносинах. Також само не дастіся заперечити поважна роля чисто матеріяльного фактору і в жит-

---

+/ 8/IX 1921 р.

ти політичних організацій, взагалі, а нашої закордонної, з'окрема. Як цілком слушно зауважив на засіданню Групи один с товаришів, коли би прослідити вплив матеріяльного чинника в партійних організаціях, їх курсові, росколах, то виявилось би, що цей чинник завжди був коли не одиноким, то головним мотивом. Перед нами недавно промайнула скандальна для російських с-рів історія з "субсідками", яку підняли комуністи й якою так допікав с-рам Бурцев. Прослідивши уважно відносини між Закордонною Делегацією, з одного боку, і Закордонним Комітетом і Пражською Групою, з другого, напевно би можна було викрити, яку при цьому ролю відогравала квота Київостенської банки. Предоставляючи історії встановити, як саме ця квота довела до "неістотних ідеольогичних росходжень", перейдемо до діяльности Зак.К-ту ближче.

До того часу, доки ідея Зак.К-ту може ледве де у кого передносилася, ті особи, що склали під кінець собою організацію "Зак.К-т У.Н.С.Р.", перебуваючи в звичайних для української еміграції життевих обставинах, розвивали свої політичні сімпатії по лінії найменшого противлення як зовнішнього, так і внутрішнього, хто як міг і до чого вдачу мав. Сидів Ол.Мицюк, "б.міністр У.Н.Р., діяч кооперації й письменник", у Львові та пописував в "самой порядочной украінской газете" */ н-деківському Укр.Вістникові **/ Дуже вабив його до себе "единий фактичний носитель ідеї української державности, український осередок, що купчиться навколо концепції У.Н.Р." ***/, якій вивіз з України чимало народнього скарбу й відновив на польському грунтові метушню міністерського урядования. Справа виборів до Тарнівського парляменту - Ради Республіки захопила О.Мицюка до надзвичайности. Від самого початку роспису виборів /січень/ аж до серпня м-ця, коли опісля Ради Республіки лишилося тільки запаскуджене місце, для нього ця справа не переставала бути актуальною. С приводу одної тільки участи в ній Мицюка написано стілько всіляких заяв, листів, протестів, спростовань, що останній найшов потрібним в "нарадах кооперації" спорадити цілий твір під назвою "Кооперативно-громадські казуси й курйози". "Як не приймаючій участи в обговоренню того, хто мав вибирати, як позбавленний можливости здійснити свое ви-

---

*/ Слова самого М-ка, сказані пізніше в Гром.К-ті.
**/Ст.М-ка "Ні, не вороги ми"в Укр.Вісти.ч.39 за 1921.
***/С постанов Тарнівської парт.конференції,що відбулася в першій половині березня 1921р.

борче право", */ О.Мицюк счинив справжню "боротьбу за свое право" */. Розуміється, помимо "отих 500 м.п. денної депутатської діети" **/, певну роль відогравала природня тяга до "державного" центру, де би хоть почасти можна було прилучитися до ілюзій власти. Передивившись уважно твір "Кооперативно-громадські казуси й курйози", спеціяльно присвяченний боротьбі за те, що "ніхто в світі не сміе заперечити мені мое виборче право" ***/, можна здати справу ясно, о що ходило. Негативне розрішення партійною конференцією справи входження партійних товаришів до Ради Республіки довело Мицюка до роспуки, й він готовий вже був вийти з У.П.С.Р., бо казав "це с-рівство мені нічого не дало, я через нього багато втратив." ****/ Більш дальновидні товариші стримувалися входити в Раду Республіки, бачучи всі сімптоми її недовговічности. Другі ж, як Мицюк, готові були бачити в Раді Респ. хоть що будь с того, що вони в У.П.С.Р. "згубили", й перестали правіти лише тоді, коли з виходом з Ради Республіки с.-деків і для неполітика стало ясно, що Рада Республіки валиться. Лише "случайно", опісля знебіреня в ньому, міг Мицюк признатися до с-рівства.

Орієнтація другого "письменника, громадського діяча, б.міністра освіти" Н.Григоріва на концепцію У.Н.Р., за яку Н.Григорів в своїх листах до перебуваючих в Празі товаришів агітував як за "единого носителя української державности" *****/, стане для нас зрозумілою, коли ми пригадаємо собі ті "вищого" порядку відносини, в яких він перебував з "українським осередком, що кучиться навколо концепції У.Н.Р." ******/ й які закладалися на кількамільйонових авансах, отриманих Григоріївим від колись дуже дійної концепції У.Н.Р. Так, два мільони укр.гривень Н.Григорів дістав на т.зв. "Укр.Філярмонію", всі типові ознаки якої примушують нас віднести її до типу тих товариств, діяльність яких звичайно обмежується отриманням авансів і позичок, а гроші записи являються одиноким джерелом, котре говорить про їх існування. В січні 1921 р., коли сама У.Н.Р. концепція скащанілв нінаво, п. "уповноваженному видавничого т-ва "Укр.Філярмонія" Н.Григоріву нагадують "надіслати не пізніш І-го листопаду 1921 р." звіт. "Вразі ненадіслання вимагаемого вище до зазначенного терміну І-го лютого б.р., К-во

---

*/ "Кооперативно-громадські казуси й курйози", стор.4-5.
**/ Таможе, стор.13.
***/ Таможе, стор.14.
****/ Заява Гордієнка, зроблена парт.товаришам в Празі.
*****/ Лист Григоріва до т.К. з 14/III 21 р.

буде вважати, що порушено данне Вами з'обовязання /п.3/ і лічити себе вправі вимагати повернення позики на підставі п.4 того ж з'обовязання". +/ При тяжких, майже безнадійних обставинах залишає шановний діяч У.Н.Р. концепцію зі всіма пунктами данних їй з'обовязань і в травні м-ці прибуває до Праги, щоби тут творити собою четвертину "Зак.К-ту У.П.С.Р.", котрий незабаром бере на себе ініціятиву опіки над перебуваючою в Ч.С.Р. українською еміграцією й на базі цього опікунства накреслює основи своєї власної "політичної" акції.

В той же саме час Шаповал, витративши 32 тисячі к.ч., отриманні від Зак.Делегації, й 20 тисяч к.ч., отриманних від посла Славинського в рахунок переведенної б. членом Директорії Макаренком урядової квоти в 100 тисяч к.ч., й не маючи на увазі другого джерела, окрім радянського представництва, готовий був лівіти й іти на співробітництво с комуністами. Дійшло вже було до "економіческаго обозренія Чехословакії", яке Шаповал брався спорадити для Радянської Місії. Але ж большевики, видно, боялися переоцінити письменницький талан Шаповала, бо замість 10 тисяч к.ч., що просив Шаповал, згоджувалися дати авансом в рахунок "твору" лише 5 тисяч к.ч., тому до згоди не доходило. До того ж до Праги прибували Григоріїв і Мицюк, що мали вкупі с Шаповалом творити "Зак.К-т У.П.С.Р." й які не так легко дали би видихатися навіяній на них в Польщі концепції У.Н.Р. Непогодившись на розмірі квоти й визнаючи потребу створення для "політичної" роботи новоповставшої установи якусь базу, необхідно було шукати виходу. Такий вихід Шаповалом скоро був найденний в ідеї утворення свого власного підприемства, а їа російські с-ри, яке незабаром з'явилося перед очі чешської й української опінії як "аполітична", "гуманітарна" організація під назвою "Український Громадський Комітет в Ч.С.Р.". Для дальнійшої спільної акції між поправівшими й полівівшими членами Зак.К-ту, які свої видобуття до цього часу провадили нарізно, ця ідея послужила дуже вдячним грунтом, й "праця" повелася настілько успішно, що пророкування "Віхтя" **/, що"Громадський Комітет цього року перетвориться на східний союз народів", лише сконстатувало факт. Російські с-ри, які заздалегідь перевели де трохи квот та з'умілп заснувати в Празі перед цим свое підприемство, були першим чинником, на якого звернено було орієнтацію за для добуття "порад і средств".

+/Лист М-ва преси й пропаганди з 17/I 21 р. ч.105.
**/Гумористичний орган Укр.Акад.Громади в Ч.С.Р.

На зроблений с приводу цього конференції с Керенським Шаповал бере відразу "курс" на федерацію, й справа кінчається позичкою в 10 тисяч к.ч. від підприємства російських с-рів і отриманням протекції до русофільських чеських кол на урядові квоти.

Отже, самий короткий період, вихопленний с перебігу подій, коли ще не було й згадки про момент особистий, дозволює накреслювати фільозофію квот. Не про еволюцію чи зміну поглядів під впливом життевих обставин на полі соціялістично-політичної діяльности це говорить, а про могутність наведенного матеріяльного фактора, а коли ця могутність заперечується /бо в духові ортодоксальних с-рів не надавати виключного значіння матеріяльним факторам/, то зостається одно: "слабость человеческая". Розуміється, до цього можна привносити чимало всіляких "вищих" політичних міркувань і комбінацій, але про це буде далі при їх обговоренню.

С часом, коли діяльність в утвореному Гром.К-тові стала розгортатися, всі протиріччя й недолади в матеріяльному відношенню членів організації почали виявлятися яскравіше. Не будемо вдаватися в подробиці, що затемнювали би суть справи й оминемо всі менти, які би красномовно промовляли більш до альтруїзма, ніж до соціялістичної моралі. Визнаем за нормальне цілком в межах буржуазно-капіталістичного устрію явище, що один товариш на "благоприобретенное" купує жінці за кілька десят тисяч к.ч. футро, а другий, ковтаючи слину, не годен обігнатися від переслідуючих його уяв про хліб. Також не станемо спинятися на тому, що думаючий про хліб товариш не має моральних здібностей до соціялістичної партійної роботи, не працює над своєю партійною ідеольогією. Не будемо його ані виправдувати, ані обвинувачувати. Тут хочеться порушити иншій мент, так знайомий людскості й так багато промовляючій у добровільній організації осіб, що збираються нагородити людство справедливим соціялістичним устріем. Будучи вже заангажованним в курсові на сереалізм і парляментаріям, що відкривав шлях до "порад" спочатку й до "средств" вкінці, Зак. К-т не міг вже, розуміється, уникнути в цьому відношенню певної щепетильности. Пряме й відверте запитання т.Кондрашенка на засіданню Укр.К-ту по допомозі голодуючим відносно входження Шаповала /голови Зак.К-ту й тоді ще голови Групи/ до російського К-ту голодуючих примусило Зак.К-т збентежитися. Як падша жінка, яка звикласа с "предразсудком" віддатися непорочною, видає себе за зразок жіночої добродійности й задрапіровується в тогу незвичайної соромливости, так Зк.К-т вдавав зі себе зразок непогрішимости й вірности партійним

позиціям, втягнувшись в болото чорносотенної акції й випускаючи назверх бульками: "радянська", "незалежна","соціялістична"...-всі чужі для інородного тіла елементи. Дуже великою прикрістю для його чистоти було все, що осміювалося підіймати завісу над тим чинником, який скерував "політичним" курсом Зк.К-ту. Мислима, правда,можливість психольогичного процесу розвитку ідеольогії незалежно від матеріяльного фактору. Але ж сталося так, що наглядне й зразкове творення Гром.К-ту по типові єдиного демократичного фронту зійшлося по часові з більшою охотою уряду підпорувати організації не такого виключного напрямку, як с-рівська, а обіймаючі широкі демократичні кола. Як би там не було, але вирнувші при цій акції менти принціпового характеру й опір партійних мас довели Зак. К-т до льогичного, опісля його становища /Управа Гром. К-ту/, вжиття матеріяльних репресій проти непогоджуючихся з його політикою.

Поперше ці репресії проявилися відносно т.Кондраченка, як живого символа опозиції, якій своєю присутністю в Гром.К-тові завжди про опір і осудження "курсу" нагадував; Почавши з дискредітації т.Кондраченка та його повного ігнорування як товариша голови Групи, творення по за його відомом, не згадуючи вже про Групу, різних "політичних" кроків і цілковитого утаювання всіх ментів, що діяльности Празької Організації торкалися та до її компетенції належали,- Зак. К-т дійшов до нейтралізації т.Кондраченка через предоставлення займаемої ним в Гром.К-тові посади то Гольдманові, то Коберському, як то останнім пропонувалося. Врешті, посаду предоставлено "непартійному соціялістові" Косюрі - собутильникові Паповала, якій, по виразові останнього, "ніколи проти нас не піде",приведенному як самий сильний переконуючий для групи аргумент при її рішучо негативному відношенню до всяких бувших людей і соціялістів в лабках та співробітництва з ними.

Відтак заява члена Зак.К-ту Григоріва, зроблена т.Харусю й Остаповичу, що коли полюбий Зак.К-тові т.Кондраченко буде усуненний з головування в Групі й видаленний вкупі з братом с партійної організації, Зак. К-т дасть в распоряджения Групи певні матеріяльні засоби,- свідчить вже про матеріяльні репресії в більш широкому масштабові, звернені проти неслухняних партійних мас.

Група, яка в цілому не переходила /в психольогичному розумінню цього слова/ тих стадій розвитку ідеольогії,що с прямуванням до квот сполученний, могла або чисто революційним шляхом перескочити своїм психізмом в ту стадію психольогичного процесу, до котрої дійшов Зк.К-т,виправ-

дати й прийняти його, або не погодитися й накликати на себе всі наслідки, які після цього слідували, себ то – матеріяльні й всякі другі репресії. /Такий скок на засіданню 26/X 21 р. новоприбувші товариші вхитрилися, правда, зробити/. Отже, при такій ситуації не міг Зак. К-т внасігнувати в розпорядження Групи певної суми, яку би вона, незалежно від останнього, вжила в спосіб найбільш доцільний і раціональний. Не випустив Зак.К-т зі своїх рук репресивної зброї, котра, виявляється, орудує розвитком "соціялістичної" ідеольогії. Запропонована Зак.К-том безобідна форма допомоги окремим партійним товаришам через предоставления їм "по мірі потреби й можливости" праці в Гром.К-тові, обіцянка давати т-шам студентам на науку, аби лише вони не втручалися в"політику", опісля наведенного, коментарів не потребують.

Таким чином, трактуючи справу лише на грунтові чисто матеріяльного характеру й абстрагуючи її від всяких инших ментів, ми бачимо, що фактор еволюції "соціялістичної" ідеольогії членів Зак.К-ту не підіймався вище грубо матеріяльних ментів. Бо ж амплітуда політичного розмаху від "майже комунізма" до ідеольогії буржуазних прихвостнів, що цілком годилася с характером чергових кнотодавців, дала для того яскравий доказ. Така побудова "соціялістичної" ідеольогії, розуміється, не могла не відбитися на відносинах членів Зак.К-ту до других товаришів, в яких що дужче запановував пріпціп матеріяльних репресій.

Другим, опісля матеріяльного фактору, ментом, який характеризує методи праці Зак.К-ту, є мент особистости в широкому її значінню. "Більшість ніколи не бувае права. Вона темна, неосвідчена юрба. Тілько одиниці праві,тілько вони можуть підійматися до самих вершечків людської культури, тілько вони є авангардами культурної армії людства, ніхто, тілько вони є запорукою всякого прогресу", так говорив ненавистник більшости, юрби Ібсен. Приклясти таку фільозофію без застереження до Зак.К-ту, визнати за ним права Ібсеновської одиниці, погодитися на пріпціп партійного "водительства" не находиться мужности. Права одиниці, як вищої правової організації, не мають нічого спільного з одиницею Ібсеновською, яка висока своєю неприступною для більшости правдою. Немае такого критерія, котрий би доводив, що члени Зак.К-ту саме й є богаті високою правдою одиниці, яку більшість мала би силкуватися пізнати. Рівнож цього не доводять права вищої організаційної одиниці, а тому будемо правду досліджувати.

На грунтові тих тактичних росходжень, що виникали поміж окремими партійними організаціями закордоном і Зак.Делега-

дією, зародилася думка про сконструювання закордонного партійного комітету. Цей останній виявляючи думки й бажання партійних мас та будучи організаційним партійним центром закордоном, мав би переводити в життя постанови партійних конференцій, які не перевищували, розуміється, їх компетенції, й ухвали вищих партійних органів. Відтак, співпрацюючи з Зак.Делегацією, зак.к-т не давав би місця тим непорозумінням і ненормальним відносинам, які між окремими партійними організаціями могли заходити. На початку свого існування Зак.К-т так і розумів своє завдання, про що свідчить і заява членів Зак. К-ту секретареві Зак.Дел. т.Чечелю на нарадах в Празі /21-23 травня 1921 р./. Однак, с перших же кроків своєї діяльности Зак.К-т станув на шлях безоглядної особистости й інтрігантства, проти чого ніби боровся з Зак. Делегацією й що її закидав. В роспочатій Зак.К-том акції по консолідації "соціялістично-демократичних" сил, генезіс якої, як вже згадувалося, доходить до фактора чисто матеріяльного характеру, методи "праці" Зак.К-ту виявились як найбільш наглядно. Переглянувши всі протоколи Празької організації, не найдемо в них ні одного звідомлення Зак.К-ту відносно робленних ним кроків в доконаній зараз справі по консолідації контр-революції. Не робилося то й по-за офіційними зборами членів організації. Довідуючись с преси, а також від сторонніх У.П.С.Р. чинників про той чи инший факт, який торкався партійного життя й політичної акції Зак.К-ту, сопоставляючи це с поведінкою членів Зак.К-ту, Празька Організація У.П.С.Р. в особі голови т.Кондрашенка рішуче заінтерпелювала перед Зак.К-том в справі веденної ним акції та політичної лінії поведінки. */ Самопевне твердження голови Зак.К-ту Шаповала "досягли певних результатів", категоричне "коли веде справу старший орган, то тут не має чого вмішуватися нижчій організації", повне відмовлення подати інформації про конкректну роботу Зак.К-ту /ковляв: "хай група робить і нас інформує"/ говорять недвозначно за повну безконтрольність діяльности Зак.К-ту. Останній не тілько не співпрацював з групами У.П.С.Р., а всіма засобами крився зі всіма своїми політичними кроками від Празької Організації У.П.С.Р. Підняття членом Зак.К-ту Григоріївим такого мотиву, що ту чи инну справу підіймати на загальних партійних зборах дуже незручно, а краще її перевести в самому президіуму */,- лишній раз підкреслює уживанний Зак.К-том метод келейности та виключности. Смішним і не до речі був би аргумент Григорієва - "роздзвонять", також хіба зовсім наївною треба бути людиною, аби подати, як то зробив голова Зак.

---

*/Протокол з 29/IX 21 р.

К-ту Шаповал на домагання голови групи т.Кондратенка по-інформувати про політичну лінію Зак.К-ту - відповідь: "про політичну лінію не має змоги казати, бо немає ще такого свого партійного органу, де би можна було освітлювати свою партійну ідеольогію й тактику."

Властивий членам Зак.К-ту дух скрайньої особистости, самопристарчання, доведенний методами його діяльности, завів останнього на шлях не тільки повної безконтрольности й несогласованности з думками партійних мас, але й відірванности від них та творення своєї незалежної політики, яка систематично, на протязі всієї його діяльности, від Празької Організації утаювалася. Страх, що організація не погодиться й осудить передкладені їй плоди політичної діяльности Зак.К-ту, примушував Зак.К-т ухилятися від самих рішучих домагань Організації винести справу своєї роботи на світ.

Під час праці в утвореному з липня м-ця Громадському Комітетові, блискуче виявились і методи та хист членів Зак.К-ту до суспільно-громадської роботи. Розгорнувши ч.І "Громадського Вістника", що видається Управою Громадського К-ту /вона ж і Зак.К-т У.П.С.Р./, на сторінці 7-й найдете: "на чолі У.Г.К. стоїть Управа ...у такому складі: Голова - М.Ю.Шаповал, письменник і громадський діяч, б.Міністер Зем.Справ У.П.Р., член Управи - О.К.Мицюк, присяжний адвокат, б.Міністер Внутрішних Справ, член Управи - П.Я.Григоріїв, письменник, б.Міністер Освіти", анкетно-регістраційним відділом керує "інженір лісовод М.С.Коскура, б.Управитель державних маєтків Київщини та Полтавщини". Все "бувші" люде, як не міністри, то управителі. Дивна лише ігнорація автора "Комуністичної України", "казусів і курйозів" і взагалі 18 друкованних книжок, кожна в 1/8 друкарського аркуша, а часом і грубше плюс "Земельна справа"..., що готовиться до друку аж "в двох томах" /невідомо в яку частину аркуша грубиною кожний/. Недодання О.Мицюкові прикметника "письменник", якій постачає українським емігрантам в Ч.С.Р. через Гром.К-т "духовну пищу" було би де трохи не по товариськи, ба, навіть, і не зовсім соціялістично й, очевидно, могло мати місце при недогляді малознайомленного зі справами редактора. Там же, в тому ж таки першому числі Гром.Вістника є: а "до Ревізійної Комісії вибрано: Микиту Харуся, Омельяна Волосянського і Якова Бутрима". Це вже ніякі не "бувші", а просто собі звичайні смертні.

Як можна би відразу вивести з цього вступу до діяльности Гром.К-ту, товаришам, які не були ані міністрами ані письменниками, прийшлося в Гром.К-тові відчувати себе в ролі звичайнісеньких дрібних урядовців якого небудь міні-

стеріяльного департаменту зі властивим йому бюрократизмом. Член Гром.К-ту т.Гавришук с приводу недопустимого не тільки з боку соціяліста, але й всякої иншої хоть скільки будь чемної людини, надзвичайно грубого поводження Мицюка, як члена Гром.К-ту, сказав: "наколи він не може з людьми поводитися по людському, то йому не місце в громадській установі." Як стратенно з'еретувався був Мицюк, коли один раз застав у реєстрапійного стола не одну особу, а скількох, що прийшли зі своїми нуждами до української громадської установи й накликав на себе усмішкувату злобну увагу присутніх навідувачів. Просто, по соціялістичному, до членів Управи в жадному разі не доберешся: треба докладатя, а відтак скажуть: "не можу прийняти", "не маю часу", "хай почекає" й т.и. Недопустимо то було в відносинах звичайної не "міністерської" громадської праці, мимо ісповідуемого "революційного соціялізму", якій, здавалось би, не повинен давать розводитися бюрократичному духові.

Завелись кругом свої люде: колишній патрон, приятель і собутильник Паповала - М.Косюра, "б.управитель" і т.д. виписуеться аж з Египту на посаду в Гром.К-тові.Приятель і оборонець оборонця Мицюка -/проф.Лащенко виписуеться зі Львова на посаду в К-тові. В касарнях, по роспорядженню Паповала, кілька місяців отримуеться на кошти Гр. К-ту свій чоловічок Маслюк, якій, мовляв, "має обняти посаду", аж поки нарешті він її дійсно й "обняв". Все люде с характером, знають людське поводження, розуміють психику бідного емігранта. Так, коли п.Косюра не дуже делікатно витрутив с помешкання К-ту одного емігранта, що той аж повалився на регістратора, то він, Косюра,як колишній "ротний командір", добре знав, що його, як старого, витручуемий вдарити не посміе /признання самого Косюри/. Про враження від цього й инших подібних інцідентів на звичайно численних навідувачів-спідків говорити не приходиться.

Коли торкнутися акції Гром.К-ту по "організації" української еміграції в Ч.С.Р., то тенденція За.К-ту в своїй демократичності виявляється бездоганною. Досить відмітити ухвали Управи Гром.К-ту /Зак.К-ту/ про призначення "керовників" для існуючих українських організацій на Чехах та розважання про "надавення" прав юридичних осіб таким організаціям, дарма, що де які з них, як Ужгородський Горожанський К-т, е офіційно зареестрованними товариствами **/.

Панове Косюра й Лащенко, виписані Зак.К-том для "праці"

---

*/ Стор.31-34 "казусів і курйозів".
**/ Постанова Управи Гр.К-ту ч.29/24 з 17/IX 21 р.

в Гром.К-тові довели й блискуче заманіфестували, на опущенному ними зібранню К-ту по допомозі голодуючим на Україні, свою лояльність в співробітництві з лівими соціялістичними українськими елементами, висловивши свою рішучу волю організації, де такі елементи входять, безоглядно нищити.

Фактів з діяльности членів Зак.К-ту в ролі членів Управи Гром.К-ту можна наводити без ліку, але про господарку й діяльність Гром.К-ту докладно писати годилоб ся в звіті Ревізійної, а на погляд статуту карного, навіть і буржуазного, права - Слідчої комісії. Всі спроби на зборах партійної організації шляхом товариського упімнення усунути всі ненормальности, яких в діяльности Гром.К-ту окремі особи допускалися, поставити справу як праці в Гром.К-тові, так і взагалі людських взаємовідносин на належний шлях - звичайно приводили до протилежних наслідків. Товаришам, гадаю, памятні кількагодинні нудні слова Мицюка й Шаповала у відповідь на порушення неприємних для складаючих Зак.К-т осіб справ, відтак, зовсім неумістні підняття ними ментів, які свідчать про їх потугу дискредітації того, хто бере на себе сміливість робити зауваження своєму "нальствові". Все це нами добре усвідомлені методи ведення членами Зак.К-ту партійних, громадських і всяких инших зборів.

Звідси, головним чином, і виходили всі ті "особисті" непорозуміння, про котрі чимало говорилося й які в великій мірі затемнюють справу.

Виявивши, таким чином, в діяльності членів Зак.К-ту, яка протікала при анормальних і недопустимих в партійній роботі елементах особистости й виключности,- повну безконтрольність, перейдемо ближче до огляду його принціпових позицій.

За зухвалою ноткою Зак.К-ту в Гром.Вістникові /ч.3-4/: "А що, як Росія й Україна розвяжуть свою історичну задачу закріплення своєї могутности й авторитету с о ю з - о м перед очима зухвалих кондотіерів"-почулася для всякого навіть далекого від політичної "роботи" наших політиків, що вона могла пробреніти с таким патосом лише тоді, коли би в портфелях творючих свою високу "політику" подібні договори вже шелестіли.

І дійсно, члени Зак.К-ту, як би вони того не хотіли, не могли не виявити, що договір такий е, й не тільки з російськими с-рами. Політичні д о г о в о р и складено також з білоруськими с-рами, донцями й терцями. Від білорусів Зак.К-т отримав і мандат на ведення від їх імени політичних пертрактацій з різними політичними чинниками. Про ці договори стало відомо групі зі слов т.Хруся й Остаповича, яким цю "політичну" таємницю відкрив

в балачці з ними член Зак.К-ту Григоріїв, намагаючись відповідним чином"вплинути" на товаришів, що принесли би Зак. К-тові в Пражській організації більність голосів.

Маючи на увазі не безінтересний, додатковий для історії факт еволюції "соціялістичної" ідеольогії членів Зак.К-ту під впливом матеріяльного фактору, не аналізуючи самого характеру заключенних договорів, а обмежуючись лише одними відомостями, що вони складені й с ким саме, можна зробити певні висновки що до їх характеру. Як раз тут і е на місці поговірка приятелів Зак.К-ту: "скажі, с кем ти знаком, скажу кто ти таков". На домагання т.Кондрашенка, голова Зак.К-ту Паповал заявив слідуюче: "з иншими народами б.Росії, які зацікавлені в повалении большевизма, потрібна консолідація в сфері національно-державній. Внутрішний соціяльно-політичний державний устрій цих народів для нашої праці не грае ніякої ролі. Визнання незалежности й суверенности України другими державами, повставшими в б. Росії,- одинока й сама головна умова спільної з ними політичної акції". */

Припустимо, що воно так, що Зак.К-т в своїй політичній акції не зайшов дальше, що все викладене т.Кондрашенкові, творячому опозицію поправінню Зак.К-ту, відповідае дійсності, які и випливають з цього консеквенції. Російські с-ри визнають українську державність. Російські с-ри,які не хотілоб ся пригадувати визнали українську державність в російських установчих зборах, які віддавали "сепаратистів" Центральної Ради прокуратурі. Російські с-ри, один з яких Лазарів, другий опісля "бабушки" - "дедушка Русской революції", тут в Празі на мітінгові в користь голодуючих, опісля палкої промови Паповала, висловлючи перед чехами біль росіянина, казав: "тут українці кажуть, що в них е голод, білоруси або инші скажуть, що в них, а треба вам знати, що з де якого часу у нас - тридцять земель. От на цім грунті й виникли всі нещастя". А допиям і терцям, які увесь час були на сторожі единої, великої та ще й с палкою зверхи, що увесь час були духом і опором героічної акції "доблестних югоросов" і не встигли ще змити слідів подорожі невтомного патріота боляруна барона Врангеля, яка така сила ні с того ні с сього поклала їм на сердце боронити українську державність? Хіба білоруські федералісти, які не повагалися відразу ж дати Зак.К-тові й мандат говорити в їх імени, беруться творити українську державність? Можливо, тут іде річ про державу, яку могли б з ласки свої дати великодержавники росіяне, тоді ж при чому тут пріпціп суверенности?

Так далеко тягнути звідси консеквенції, як зедалеко може сягнути істерична воля голови Зак.К-ту Паповала /"на

---

*/Протокол з 29/IX 21р.

полі мільонної армії піду на Москву", патетично голосив він ще перед виморочуванням від рос.с-рів квоти за спотикачем у К-го/ не приходиться. "У всякому разі, наші "пражські земляки" українські с-ри, в проекті договору з рос.с-р. одним уже припущенням "військово-оборончого й економично-митного союзу та права вести мирну пропаганду ідеї федерації" з метою "боротьби за привернення соборної й неподільної України"...зайшли значно дальше "інформаційно-контактних" розмов А.Л.Марголіна й Варшавської групи українських громадян при участі моїй і пана Л.Чикаленка". */ Ясно, "одинока й сама головна умова", висунута Зак.К-том, не е гарантована, й прінціп суверенности змінюється Мілюковським "до приняття", бо випливае с"прінціпу федерації шляхом свобідної згоди федеруючих сторін." **/ А натомість, більша чи менша незалежність української державности, чи дадуть Україні більше самостійности ті, що її не хотіли дати й не давали, ніж ті, що "широкое самоопределеніе вплоть до полнаго отделенія" голосили, а дали трохи? Відповідь на таке питання може для де кого й сумнівна, але ж для збереження Зак.К-том прінціпу незалежности української державности не дае певности.

Ставлючись таким чином, критично до можливости заховання головної умови консолідації - прінціпу незалежности, яку би мав встановити для України союз "соціялістично-демократичних"сил народів б.Росії, а соціялістично-революційним українським силам предоставив би можність наповняти форму державности конкретним змістом ; знаючи добре, що в силу залізної льогіки контр-революції, російська демократія /подібно, як то зробили большевики в силу льогіки революції/ прийде на Україну й залишиться там в силу психольогії росіян,- можна с певністю говорити про зміст добутої цим шляхом державности, якій не дае жадних виглядів на те, що прийме инакші, окрім властивих контр-революції, прикмети.

Цікавого багато відкрило би дослідження еволюції відносин Зак.К-ту й до ріжних українських політичних чинників. Безумовно, на цій еволюції в великій мірі відбивалися як вплив чисто матеріяльного фактора, так і наведена вище акція по консолідації міжнаціонального характеру. Але ж дасться спостерігти й третій мент, що спричинювався необхідністю організації військових українських сил та вимагав відповідної тактики що до инших державно-політичних українських чинників, від заховування яких в великій мірі залежав успіх творення реальної бази в політичній акції Зак.К-ту. Тісно сполучений взагалі з ево-

---

*/Лист с-ф. Фещенка-Чопівськ."До переговорів з росіянами", надрукован. в Укр.Трибуні ч.168 з 23/XI 21 р.

**/"Волимо під восточного царя" Льв.Вперед, ч.219 за 21 р.

люцією політики Зак.-К-ту, цей мент досить наглядно виявлявся на протязі діяльности членів Зак.К-ту в Гром. К-тові й переходив певні етапи.

Зі самого початку заснования Гром.К-ту, коли "курс" був взятий, але ще твердо не встановився й еволюціонував прискоренним темпом, накреслювалася й до певної міри переводилася політика роспорошення петрушівських і петлюрівських військових таборів. Одна й друга місії /У.Н.Р. і З.У.Н.Р./ підняли тривогу й повели зі свого боку контр-акцію, влучно використовуючи опозицію студентства проти зазіхань Гром.К-ту на перебрання опіки над студентством до своїх рук. Гром.К-т, між тим, використовував свое право переводити через Чешське М-во закордонних справ видачу українським громадянам документів, а опікуємі місіями табори дійсно були поставлені під загрозу роспаду. Головою Зак.К-ту Шаповалом на засіданню групи заявлялось, зі слов міністра Гірси, що українські військові табори в Чехії переводяться на цівільний стан, українська військова команда в таборах не є вже більше командою й що, врешті, залишаючих табор інтерпованних вояків Гром.К-т може надсилати за документами до Чешського М-ва без всякої опаски.

Не до цього часу Зак.К-т робив спроби від політики роспорошення перейти до самостійної організації військових сил. На одному із засідань Управи Гром.К-ту висувається проект організації робітничих сотень, які би зручно могли бя бути ужиті при військовій акції. Іронічна критика цього проекту й протиставлення йому т.Кондратенка, як завідуючого трудовим відділом Гром.К-ту, примушує Зак. К-т свій проект цофнути. Одночасно з тим, як Зак.К-т розвивав в цьому напрямкові свою акцію, становище місій досягло найвищого трагізму, коли останнім с Чешського М-ва було передано, що їх консульські функції застановляються.

В цей, самий критичний для місій, мент наступив в політиці Зак.К-ту раптовий перелом. В помешкання Гром.К-ту частенько почали зазирати посол Славинський, секретар Місії Бочковський. Як не в помешканню К-ту, то в помешканню Місії відбуваються одна за другою наради й конференції, на яких бувають присутніми члени Зак.К-ту, Б.Мартос /с.д./, грузин Айоло /с.-д./, білорус Кричевський /с-Ф./. Рівнобіжно зі зближенням, відновляються консульські функції Місій. Дуже правдоподібно, Зак.К-т приймав участь через Мартоса в якійсь "державній" конференції в Берліні, якою не мало був зацікавленний і посол Славинський. Надалі Зак. К-т не находить можливим перейматн від місій хоть де в чому їх консульські функції, бо, мовляв член Зак.К-ту Григорів: "і так нарікають". Прибуваючим с таборів воякам, а також особам, що вже в тій чи иншій справі звертались

до одної з місій, документи перестали видаватися через Гром. К-т. Майже кожному, за винятком хіба де яких узгляднюючих членами Зак.К-ту випадків, треба діставати згоду на папері й за печаткою від місій /видавані місіями документи не визнавалися Чеською владою/, лише тоді Гром.К-т дає пропорученя на отримання документа до Чеського М-ва.

В зворушучій едності проявляється врешті готовність членів Зак.К-ту разом з місіями /У.Н.Р. і З.У.Н.Р./ й громадсько-політичними чинниками Білорусі, Кубані й Грузії "стати поруч з чешсько-словацьким народом для боротьби за Республіку, всіма можливими способами, до організації військових відділів включно". +/ З цим ментом звязується скандальна історія формування Зак./Гром./ К-том українського легіона. Сотник Клименко настановляється на коцаданта легіона, і почалось формування. Хто не хотів бути викиненним с переходової станиці при Гром.К-тові мусів писатися до легіона. Таких набралося до 30 осіб, решта же перебуваючих на станиці була викинена на призволяще. Саме в той час Гром.К-т переживав велику грошеву кризу, а легіон впродовж X днів споживав рештки сум, які Гр.К-т нашкрабував.

Не росходилася тут справа в обороні голого пріниіпу республіки, чи, перекладаючи це на мову марксистської ідеольогії, вищого щабля капіталістичного устрію, при якому би буржуазія розвинула свої здібности довести капіталізм до його протилежности - соціялізму, не дійский страх перед страшним зміцненням реакції, котра загороджувала дальшому зміцненню й поширюванню революції. "Російські соціялістично-демократичні кола випередили своїх монархістів і взялися за організацію військової акції, як ми не візьмемся, нас випередять українські монархісти. Давайти поспішимося. Чешський уряд до демократичної акції поставиться прихильно". Ось які мотиви пускалися головою Зак.К-ту Паповалом на партійних зборах 26/X 21 р., коли він так захопився привабною роллю організатора української військової частини, так переповнився бурливим почуттям і упоєнням від такої дух захоплюючої праці, що не втерпів там же бризнути "от ізбитка чувств" на партійні маси, вносячи "наглу" пропозицію обговорити справу заховування українців в протигабсбургській акції. А палка уява забігала наперед, виготіли жовто-блакитні стяги над принаймні 2-х корпусовою українською арміею. Широкий розмах...українські акції летять догори...далі Київ...Москва... Картина, що правда, не можна їй відмовити в принадності й здатности захопити такі поетичні натури, як голову Зак.К-ту Па-

---

+/ Резолюція сходин "громадських діячів" України, Кубані, Білорусі й Грузії з 28/X 21 р. при спробі Карла Габсбурга добути мад'ярський трон.

повала.

Принцип оружної акції проти большевиків спільними "соціялістично-демократичними" силами виявляється, що далі, виразніше. "Зак.К-т думає", сказав офіційно голова Зак. К-ту Жаповал голові групи т.К-кові: "що зараз всім партійним товаришам потрібно вертати на Україну для конспіративної роботи по підготовленню оружного повстання проти большевиків." Далі: "треба агітувати за утворення соціялістично революційного центру, якій мусить взяти на себе ініціятиву збройної боротьби з большевиками. Біля цього центру мусять об'єднатися всі українські сили. До Петлюри, імя якого в умі мас звязано з окупацією Антанти й Польщі, заагітовувати негативно". */

Те насильне припущення, яке би ще могло випливати опісля досліджування акції по міжнаціональній консолідації, що соціялістично-революційні українські сили зайнялибся в кимсь їм"признаній" державності соціялістично-державною роботою й будували б державу по принципові справжніх рад - губиться остаточно. Гідне подиву було би бачити посла Славинського /с-ф/, Мартоса /с-д/, Зак.К-т, зайнятих разом відбудовою України по радянській системі.

Можлива, правда, держава, побудована по принципові "трудових" рад, с "трудовим" монархом начолі. Але чи ж не є тоді в устах членів Зак.К-ту слова "радянська система" - кимвал звеняций? Визнавати радянську систему, говорити про неї, а в той час своєю політичною діяльністю доводити щось цілком противне,- можна назвати політичною спекуляцією на трудових радах, спекуляцією імям тої політичної партії, яка радянський устрій держави визнає.

Залишається коротенько сказати відносно принципу оружної боротьби проти большевиків, якій стілько раз підкреслювався й усією діяльністю Зак.К-ту доводився. Признання цього принципу примушує застановитися над питанням, во імя чого оружна боротьба, проти чого вона направлена та чим вона врешті виправдується.

Во імя чого - виходило би зі зазначеної вище політичної діяльности Зак.К-ту, й тому в данному разі приходиться відповісти просто: во імя проблематичної української державности, яка з наведеної консолідації випливає, во імя далекого від ідеольогичних і тактичних позицій У.П.С.Р. змісту такої державности, до якого, по необхідности, утворюєма консолідація приводить. За цим слідують так добре знані "правопорядок" з його к-р. замість ч.-к., "демократизм", "свобода" та чимало всіляких инших великих річей.

Направлена вона проти "московської большевитської окупації, яка "насадивши комісарство Совітської Росії на Україні", не дала досконалої української державности й можливо-

---

*/ Протокол з 29/IX 21р.

сти незалежного розвитку тих "творчих" українських державних сил, що готові в кожний мент завести "Петьку" до безодні контр-революції та які так пройнялися чадом високої творчости в будуванню української держави на отримуванні з народньої скарбниці аванси, що ще й доси показують собі на голову, а не їдуть де до Карлсбаду, як то бувало колись.

Висадити в пику революції тих решту кілька містків, що сяк так ще затримались цілими, пустити під "откос" X потягів, якими Україна так богата, й тим доценту доконати її комунікацію, випустити на рідну пашу всю ту зграю чорної отаманії, що тиняється на чужині, відправити до правітців на науку всіх "зрадників" синів, не дати улягтися розбурханному океанові анархії, й роздмухати страсті в великій пожар руїни, створити чад взбаламученного людського моря й впитися ним до забуття - ось що мерещиться запеченному сильними відчуваннями мозкові наших політиків. Коли не дійсність, так бодай уява, коли не реальність, так бодай видимість, аби отого поганого чаду. Мораль такого шляху /навіть і Устрялівська, не ортодоксальна соціялістична/ настілько ясна, що для повноти справи лишилося пригадати де які менти формального характеру.

"Зак. К-тові цю акцію доручено, й він її веде й веде активно", заявив Наповал */. На підставі подібних тверджень могло би скластися враження про присутність в акції Зак. К-ту по консолідації контр-революції елементу правности. За для вияснення цього боку справи довелобся зробити невеликій екскурс в перед'історичну добу для установи, званної "Зак.К-т У.П.С.Р.".

Згідно з думкою прийнятого на IУ конференції У.П.С.Р. в Празі I8-23 січня I92I р. проекту статута організації У.П.С.Р., якій ухвалено вважати для себе "організаційно-обовязуючим", партійний комітет закордоном мав би бути виконавчим органом закордонного партійного з'їзду або конференції, міг бути вибранним на партійному з'їздові чи конференції, або призначенним Ц.К.У.П.С.Р., чи його довіренним, зглядно, Зак. Делегацією. **/ Покликанний до життя збігом обставин, "Зак.К-т У.П.С.Р.", не маючи встановленного обсягу своєї компетенції, очевидно, міг би сказати про мент, від якого він почав "правно" існувати лише тоді, коли особа, яка іменується секретарем цієї організації, догадається зладити відповідного протокола. Що ж торкається партійних груп, то всі вони знають про це стілько ж, як і Празька, а остання ще й доси нічого не знає.

---

*/ Протокол з 29/IX 2I р.
**/ §§ I03, I06-I08 статуту Організації У.П.С.Р.

Таким чином, для встановлення менту сконструювання Зак. К-ту, прийшлось би, в силу необхідности, вживати гіпотез дуже проблематичного характеру, до "персоніфікації п.Липинського включно. Визнаючи звичайним для переходової революційної доби явищем, що численні збранники, один другого поборюючи й спихаючи, мають завжди претензії маси, а то й нарід заступати, не відбираючи цього звичаєвого права й у осіб, які складають "Зак.К-т У.П.С.Р.", та припускаючи умовно, що Зак. К-т був належно, як виконавчий орган місцевої партійної організації вищого порядку, оправненний, полишимо цю неформальність і приглянимось до "формальности" вищого порядку, яка торкається ідеольогичних і тактичних партійних засад.

На IУ-й конференції У.П.С.Р. в Празі /I8-23 січня 2I р./, в якій дуже жваву участь приймав і голова Зак.К-ту Шаповал, в одній з ухвалених тез про відношення до уряду Радянської України є такий вступ: "Відкидаючи всякі спроби насильного збройного повалення сучасної влади на Україні, У.П.С.Р., в і д д а ю ч и с в о ї с и л и н а с к р і п л е н н я Р а д я н с ь к о ї У к р а ї н и"... В схвалених там же тезах докладу Шаповала говориться: "Для підготовчого переведення справи консолідації р а д я н с ь к и х сил України".... В другому місці: "Висказане /говорилося про консолідацію українських радянських революційних сил і платформу її/ подати до відома Ц.К. партії на Україні й просити його про вирішення справи".

20/III 2I р. в листові до партійних організацій закордоном, Ц.К.У.П.С.Р. писав: "Повідомляємо вас, що р і ш у ч о п і я к а о р г а н и ч н а р о б о т а н і в о д н і й з т а м т е ш н и х "д е р ж а в н и х" к о м б і н а ц і й н е м о ж л и в а. Лише за дозволом чи згодою нашої Закордонної Делегації можливе використування відповідних нагод в і д е й н о м у і н т е р е с і партії".

Треба би бути надзвичайних здібностей юристом, щоби під консолідацію радянських соціялістичних революційних сил України підвести російських с-рів, кубанців, терців, грузинських Аїолів, білоруських с-фів і їм подібних та дійти з ними до утворення "Вільного союзу народів Сходу Европи", що ставить своїм завданням "солідарну а к т и в н у боротьбу за звільнення народів Східної Европи с під влади чужеземних окупантів" та заведення "найкращої форми державного устрію - республіканської форми, що гарантує здійснення принципу правдивого демократизму". */ Розуміється, чешські офіційні кола "з великим зацікавленням і прихильністю поставились до ідеї заснування союзу народів Сходу

---

*/ "Листи с Праги", надр. в Укр.Трибуні, ч.I70 за 2I р.

Европи". Тим більше, що категорична вимога Ц.К. в наведеному листові про недопустимість участи У.П.С.Р. в державних комбінаціях не може розумітися двозначно.

Оскілько переказував ще не так давно на засіданню Празької групи Балаш, який зараз безоглядно пішов по стопам свого патрона Шаповала, Ц.К. не находив можливим приймати участь в організації збройного повстання на Україні проти большевиків. Що ж тоді зостається сказати про оружну інтервенцію, якою Зак. К-т захопляється тут? Інтерпретувати осудження партійною конференцією всяких спроб збройного повалення сучасної радянської влади на Україні в смислі доручення Зак. К-тові переводити акцію оружної боротьби проти большевиків - було би абсурдом.

Зі всього, що "зроблено" Зак. К-том по консолідації радянських сил України можна відмітити лише факт ганебної дискредітації членами Зак.К-ту, а Шаповал не повстидався й наглої брехні, укапіста т.Г-ка, який зробив в нашій організації цінного своєю об'єктивністю доклада про становище на Україні.

Отже, трактуючи справу навіть і з боку формальної правности, приходиться признати не тільке недодержання членами Зак. К-ту певних партійних, обовязуючих кожного честного соціялістично мислящого партійного робітника, принціпів, але ж, противно, злочинне ділання на шкоду трудовому українському народові , всупереч цим принціпам.

Збираючи докупи поодинокі факти й менти, які характеризують як діяльність Зак.К-ту на протязі всього часу його істнування, так і окремих членів, що Зак. К-т складали, резюмуючи окремі розвинені в докладові тези, які стосуються до оцінки діяльности Зак. К-ту та складаючих його осіб, можна все звести до слідуючих скількох пунктів:

І/ Зак. К-т, що мав би, виявляючи думки й бажання партійних мас та співпрацюючи з Закорд.Делегацією, а/ осягнути тіснішого об'єднання роспорошенних партійних мас через встановлення організаційного звязку й активного обміну між ними думок, чим би спричинився до усунення тих тактичних росходжень, які помічалися між партійними організаціями в Польщі, Чехії й Зак.Делегацією, б/ навязати тіснішій контакт с Ц.К.У.С.Р. і партійними організаціями на Україні, чим би було досягнено тактичної єдности в партійних змаганнях У.П.С.Р.,- на початку свого істнування так і розумів свое завдання, про що свідчать протоколи Празької Організації У.П.С.Р. і заява членів Зак.К-ту секретареві Зак. Делегації т.Чечелю /2І-23 травня 2І р./.

2/ Еволюціонуючи в своїх поглядах і поступованню, на протязі короткого часу, під впливом матеріяльного фактору, від майже комунізма й співробітництва з большевиками /Шаповал/- з одного боку, та майже н-деківства, співробітництва в обла-

сти авансів при Тарнівському центрові, домагання попасти до Ради Республіки /Мицюк і Григоріїв/ - з другого, до курсу на федерацію з російськими с-рами, що завершився під кінець консолідацією "демократичних" сил народів б. Росії й порозумінням з иншими українськими демократичними політичними чинниками для оружної акції проти сучасної радянської влади на Україні /організація українського легіона/,- окремі члени, які складали Зак.К-т, звели діяльність останнього на шлях особистого політиканства, і Зак.К-т с перших же кроків своєї діяльности не тілько не співпрацював з групами У.П.С.Р., а всіма засобами с тими політичними кроками, які він робив перед ріжними політичними чинниками, крився та систематично утаював від Празької організації свою політичну лінію.

3/ Боючись, що Празька Організація У.П.С.Р., яка в цілому разом з членами Зак.К-ту не переходила тих стадій розвитку "ідеольогії", що сполученний с прямуванням до квот, не погодиться й осудить передкладені їй плоди "політичної" діяльности Зак.К-ту, ухиляючись через те від рішучих домагань Організації винести справу своєї роботи на світ та виявляючи перед поодинокими членами Організації свою волю останню "роспустити",- Зак. К-т вів негідну й руйнуючу політику як проти Організації в цілому, так і провадив боротьбу проти окремих її членів з метою їх дискредитувати й тим розвалити Організацію, допускаючись при цьому негідних і недопустимих способів, як обіцянка де яким товаришам теплих посад в Пром.К-тові в заплату за видалення непогоджуючихся с політикою Зак.К-ту її членів.

4/ Заключаючи політичні союзи з рос. с-рами, донцями, терцями й білорусами, визнаючи одиноков й головною умовою спільної акції з демократично-політичними чинниками народів б.Росії - признання останніми за Україною права на самостійне державне істнування та ставлючи завданням союзу оружну боротьбу проти сучасної радянської влади на землях б.Росії,- Зак. К-т, ділаючи всупереч категоричній забороні П.К.У.П.С.Р. з 20/III 21 р. та постановам закордонної конференції У.П.С.Р. з 18-23 січня 21 р., зійшов с приняти У.П.С.Р. позицій і станув на шлях контр-революції.

Примітка. Тези докладу т.В. схвалені на зборах Празької Організації У.П.С.Р. 4/XII 1921 р.

П О С Т А Н О В И Празької Організації У. П. С. Р.

4-го грудня 1921 р.

Зважаючи на те, що

а/ "Зак. К-т У.П.С.Р." в своїй політичній акції по консолідації контр-революції для насильного збройного повалення сучасної радянської влади на Україні, зійшов с партійних позицій та станув на шлях ділання в інтересах буржуазної контр-революції поруч с противниками української державности й ідеольогичних і тактичних позицій У.П.С.Р.

б/ що "політична робота" "Зак.К-ту У.П.С.Р." не тільке в жадному разі не вязалася з обсягом тої компетенції, яка би мала партійному комітетові закордоном належати, як виконавчому органові закордонних партійних організацій, але ж перечила категоричній забороні Ц.К.У.П.С.Р. з 20/III 21 р. та зафіксованним на IУ-й партійній конференції з 18-23 січня 21 р. принціповим партійним позиціям,

в/ що "Зак. К-т У.П.С.Р.", складаючи свої циркуляри й постанови, які відповідали особистим змаганням складаючих його осіб, свідомо вводив в блуд окремих партійних членів і закордонні партійні організації, а, звертаючись таємно від партійних організацій в імени У.П.С.Р. до ріжних політичних чинників та утворюючи з ними всілякі угоди та даючи від У.П.С.Р. ріжні обіцянки, на категоричні домагання партійних організацій, відмовлявся навіть подати інформації про свою "роботу" від імени У.П.С.Р.

г/ що складаючі "Зак.К-т У.П.С.Р." особи, розвиваючи свою "соціялістичну ідеольогію й поступования в залежности від квотодайних чинників та скеровуючи діяльність Зак.К-ту на шлях безконтрольного особистого політіканства в інтересах власного добробуту, прикриваючись при цьому соціялістичними гаслами, для привернення до себе партійних мас і опанування партійною опінією допускалися в партійних відносинах інтриганства, дискредітації окремих товаришів та вживали матеріяльних репресій і підкупу,-

Празька О р г а н і з а ц і я У.П.С.Р.:

I/ Не рахує "Зак. К-т У.П.С.Р." правомочним провадити яку небудь відповідальну політичну роботу та маючим взагалі які небудь компетенції в цьому відношенню, а як організацію самозванну, яка узурпувала їй в жадному разі не належні права представницького органу У.П.С.Р. закордоном.

2/ Негує всі ті договори й зносини, які провадив закордоном т.зв. "Зак.К-т У.П.С.Р." з імени партії й попереджує політичні чинники, з якими він зноситься, що останній виступає не тільке самочинно поза межі тої компетенції, яку би партійний комітет закордоном міг мати, без відома ви-

щих партійних органів, але всупереч категоричній вимозі Ц.К.У.П.С.Р. та постановам IУ закордонної партійної конференції.

3/ Складаючих т.зв. "Зак. К-т У.П.С.Р." осіб - М.Шаповала, Н.Григоріїва, О.Мицюка, Г.Грицая за своїх партійних товаришів не вважає й всі документи й матеріяли, які маються в її розпорядженню й відносяться до діяльности т. зв. "Зак.К-ту У.П.С.Р." передає Ц.К.У.П.С.Р. для формального виключення цих добродіїв с партії.

4/ Визнає необхідним, в порозумінню зі Закорд.Делегацією й иншими партійними організаціями закордоном, негайно скликати загальну конференцію всіх перебуваючих закордоном партійних товаришів.

8 січня 1922 року.

I.

С приводу надрукованної в ч.I "Вільної Спілки" /ст.121/ "постанови Зак.К-ту і Пражської Групи У.П.С.Р. з 29 червня 1921 р." про становище на Україні, начеб то винесенної по "заслуханню й обміркованню інформацій з України, поданних посланцем Ц.К.У.П.С.Р. т.Б."/Балашем/, якого було 29/УI представлено Організації як "представника Ц.К.У.П.С.Р." та про якого т.Чечелю члени Ц.К. заявили,що він не являється жадним ані "посланцем", ані "представником", Пражська Організація У.П.С.Р. категорично стверджує, що на "інформації" Балаша не лише такої чи подібної, але жадної постанови нею не виносилося. Ця "постанова" лишній раз лише підкреслює, що п.Шаповал і К-о в своїх "політіческіх ісканіях економіческіх возможностей", провокуючи партійні маси, не нехтують і сфабрикованням "постанов" за когось.

II.

Зазнайомившись з „листами","постановами" й "відповідями" "Зак. К-ту У.П.С.Р.", надрукованних ним в ч.I "Вільної Спілки", Пражська Організація У.П.С.Р., не рахуючи потрібним реагувати на них докладніще, констатує, що всі ці "постанови","листи" й "відповіді" являються продуктом письменницького талану лише чотирох осіб, які цей Комітет складають, без жадної участи инших партійних членів, своїм змістом відповідають цілковито тим зносинам і стосункам, в яких Шаповал, Григоріїв, Мицюк і Грицай /"Зак.К-т У.П.С.Р."/ находяться з ріжними квотодайними чинниками та мають своїм наслідком повне здескридитовання членів У.П.С.Р. закордоном і унеможливлення для них повороту й праці на Україні.

10 січня 1922 року.

Розглядаючи партійне життя серед численних еміграційних груп, викиненних закордон революційними подіями на

теренові колишньої Росії, приходиться констатувати не лише анормальність самого процесу політичної думки, політичних змагань, політичного життя еміграції, але ж і ненормальність самої появи партійних організацій закордоном.

Партійне життя емігрованих від поліцейсько-бюрократичного гніту царської Росії соціялістично-революційних робітників уявляло собою цілком відмінний тип від того, що спостерігається зараз. Черпаючи здоровий творчий дух з органічної роботи своїх організацій серед самої гущі трудових народніх мас, колишні революціонери провадили закордоном велику сінтезуючу працю. Звідси їм ясніше відкривалися перспективи партійного життя в цілому. Тут партійними теоретиками витичувалися віхи дальнійшої партійної роботи. Різниці в теоретичних побудовах і воззріннях окремих народницьких партій не виливалися в гострі й непримирені форми, не переходили в партійну нетерпимість.

З часом, коли непереможна стихія революційних народних мас розтрощила прогнившї пріпціпи старого державного й соціяльно-економичного устрію, й відроджені народи неухильно й твердо йдуть по шляхові відбудови свого життя власними силами на нових в вогні й крові витворенних суспільних цінностях і виковують нові міцні форми суспільного життя, картина різко міняється.

Де колись виховувалися звапшости соціялістично-революційної армії, що змагалася з диктатурою поліпейсько-бюрократичного царського режіму, тепер находять притулок недобитки поваленного режіму, як його активні провідники, так і групи, до яких демократизм, революційний, демократичний і всякій иншій "соціялізм" не пристався навіть настілько, аби хоть трохи стримував прудкість тої страшної реакції, якою вони реагують на всі прояви великої східно-европейської революції та народжені в революції нові форми суспільного й державного життя. Місто борців революції зайняли борці контр-революції й різними шляхами простують до одної й тієї ж мети — зліквідовання революції.

Черпаючи силу духа зі сили західно-европейської валюти та приймаючи разом з чужою валютою й чужу віру в скору загибель невмирущої народньої революційної стихії, що скілька років страшною примарою стоїть перед очами держав Заходу, вони об'єктом своїх політичних експериментів роблять обдуренні ними, заведенні на коротання молодого віку на вигнанню, по чуженецьких таборах маси, витворюючи з них якійсь сурогат тої здорової народньої среди, без якої немислима жадна здорова політична робота. Їх політичний програм все ще продовжує виходити с того положення, на якому обривається російська февральська

революція, переходити повною ігнорапією той великий здвиг умів, картину життя, яке сталося протягом пятирічного тривання революції та вперто триматися букви те старої царської чи цісарської конституції, цівільного законника, карного права.

На загальному протиреволюційному фронтові виділюється майже чи не найбільшою своєю нетерпимістю до революції закордонна У.П.С.Р., яка до спільної контр-революційної акції вкладає величезну долю свого революційного темпераменту. При зникаючо малій кількості її членів /всього до 3-4 десятків/, більша половина її складається з бувших міністрів, де які с котрих тільки в самий останній мепт відпажують покапути Тарпівський державний центр. За самим незначним винятком, друга половина - партійні "маси" складаеться з бувших урядників бувших паків міністрів, своїх партійних товаришів.

При такому складові У.П.С.Р. закордоном уявляе собою скілька незалежних груп, які, не маючи жадного звязку с партійним центром на Україні, розвивають свою політичну діяльність на в л а с н у р у к у, лаючи почин самим ріжноманітним партійним орієнтаціям - від Радянської України до великої Антанти через шляхетську Польщу. Так, окрім Пражської Організації У.П.С.Р., істнує Віденська група проф.Грушевського, "Організаційний Комітет У.П.С.Р." Залізняка й Ковалевського, група Базяко-Плеваківська, група Таповальська /т.зв. "Зак.К-т У.П.С.Р."/ й де кілька инших. Для підпертя політичної орієнтації п.п.міністрів з "Зак.К-ту У.П.С.Р." було утворено ще кілька партійних організацій низшого порядку, які істнували лише по назві, маючи фактично від 1 до 3 членів. Час від часу, по мірі потреби, ці організації збиралися на бучні т.зв. "краєві" та "закордонні" конференції.

Ухвалюемі на цих конференціях резолюції й постанови, під впливом політичного життя Европи, порушувалися партійними членами майже на другий день після конференції. Суперечність між політичним життям партії закордоном і партійною тактикою спричинялася до скликання нових конференцій, постанови котрих так само анулювалися, як і постанови попередніх.

При такому організаційному станові, У.П.С.Р. закордоном не могла в своїй праці осягнути навіть будь якого політичного ефекту. Замість того, щоби партійну працю закордоном направити по шляхові усвідомлення партійними масами партійної ідеольогії й тим виправдати істнування партійних організацій закордоном, партійні водителі, дбаючи про створення своїх партійних підприемств, заосмотренних високою зах.-европейською валютою,- політику перетворили в особисте політіканство, а фірму "У.П.С.Р." зробили його знаряддям.

Два неповних роки життя У.П.С.Р. закордоном представляють історію зміни квотодавців, а з ними і політичних орієнтацій. Партійна ідеольогія при цьому або абсолютно ігнорувалася, або витолковувалася в такій спосіб, який був для партійних водителів найбільш користним. В наслідок цього, вся праця т.зв. "с.-рів" зводилась до особистих інтересів невеличких гуртків авантурників і направлялася на шкоду трудовому українському народові.

Пражська Організація У.П.С.Р., що с початку свого існування поставила собі завданням соціялістичну вихову своїх членів і підготовку їх до праці на Україні на користь трудового українського народу, не мала зовсім на увазі ведення будь якої політичної акції закордоном. З моментом, коли члени Пражської Організації У.П.С.Р. Шаповал і Григоріїв, злигавшись з російськими с-рами й козаками, повели свою тактику всупереч постановам конференцій і директивам Зак. Делегації і Центр.К-ту, позиція Організації до урохя захиталася, з огляду на старання цих осіб повести Організацію по шляхові активної боротьби з радянською Україною. Досить довга внутрішня боротьба в Організації закінчилася 29/X 21 р. викиненням цих авантурників зі всіма їх прибічниками з Організації.

Зважаючи на все вищезазначене, приймаючи на увагу, що ведення здорової політичної праці можливе лише серед народніх мас, на рідному грунтові й що У.П.С.Р. закордоном в руках різних авантурників з міністерськими амбіціями які, при використовуванню всіляких економичних можливостей для забезпечення свого існування на еміграції, зробили с політики ремесло, являється не більше, як фірмою, яко використовується в особистих інтересах окремих осіб і зазнає при тому страшної дискредітації та не бажаючи давати використовувати імена своїх членів різним авантурникам в їх визькопробних махінаціях під фірмою "У.П.С.Р.", Пражська Організація У.П.С.Р. постановляє рахувати себе розвязанною, а всі партійні документи й матеріяли передати відповідному партійному органові на Україні.

П о с т а н о в и т.зв. "Конференції українських соціялістів революціонерів, перебуваючих закордоном"/ див.н.12 "Нової України", стор.24-26/.

"В наслідок того", що "з'явилися певні розпорядження від імени Ц.К., направлені проти окремих членів і організацій

У.П.С.Р. закордоном, в Галичині, на Волині та Буковині", т.зв. "конференція членів У.П.С.Р., які перебувають закордоном, в Галичині, на Волині та Буковині", чи, радше, якими приходилось в цих місцях колись бувати й які купляться зараз навколо бази "Україн.Гром.К-т в Ч. С.Р.", ухвалила:

> "До партійного з'їзду провадити партійно-організаційну й політичну роботу на власну відповідальність через свої виборні органи, які й мають скласти звіт за цю роботу перед партійним з'їздом.
>
> Всі постанови й розпорядження неправного складу Ц.К., а також Зак.Дел. вважати не обовязковими для членів У.П.С.Р.
>
> Доручити Зак.К-тові підготовити матеріяли для притягнення до правного партійного суду Зак.Дел. в цілому та окремих членів Ц.К. за порушення ними, ради своїх гуртковых інтересів, ідеольогії, програми й тактики партії, установленних останніми правомочними з'їздами."

Докотились до самого краю. В наслідок "певних розпоряджень" Ц.К., Празькі "революціонери" з Гром.К-ту касують Ц.К. партії та ще й тягнуть його до суду.

Заким відбудеться партійний з'їзд, революційні "соціялісти" на власну відповідальність, з якою вони вже й самі не таятся, чимало всяких "соціялістично-революційних" вибриків по„бухгальтерській части зроблять. А там... Не всякий же з'їзд бувае "правомочний".

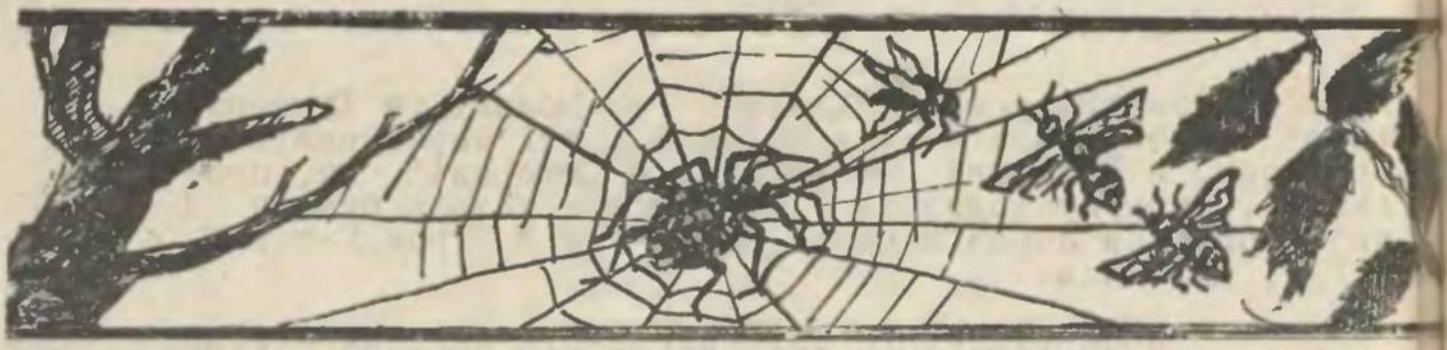

ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

До української еміграції в Чехословаччині.

Заснований в липні місяці м.р. в Празі Український Громадський Комітет не тільки не досяг об'єднання навколо себе української еміграції, спричиняючись до поліпшення невідрадних, тяжких умов її існування, але, противно, діймов до протилежних наслідків, викликавши проти себе велике обурення й ремство серед українського громадянства в Чехословаччині. Головною причиною цих небажанних наслідків явилась діяльність Управи Комітету в складі Паповала, Григорієва й Мицюка, "б.міністрів, письменників і громадських діячів".

Вживаючи антигромадських методів при переведенню своєї праці й демагогично використовуючи довірря членів Комітету, Управа: І/ систематично присвоювала собі компетенцію загальних зборів Комітету, 2/ незаконно узурпувала право репрезентувати через Комітет всю українську еміграцію в Ч.С.Р., 3/ направляла діяльність Комітету не на користь української еміграції, якої в Ч.С.Р. є по над 10.000 ч., а на свою особисто та невеличкого гуртка прибічників, 4/ неодноразово порушувала статут Комітету.

Щоб утворити для себе слухняну й небезкористну більшість в складі загальних зборів Українського Громадського Комітету, Управа, незаконно присвоївши собі право, яке по статутові належить загальним зборам, призначати й звільняти службовців Комітету, поставила в матеріяльну залежність від себе більшість членів К-ту /до 17.І.22 з 25 членів К-ту, за винятком 3 членів Управи й 2 їх жінок, 12 членів К-ту являлись його службовцями, а решта членів залежала від Управи оскільки допомогу чи працю в К-тові можна було получити лише через останню/. В той же час Управою вживались самі недопустимі способи, аби в склад К-ту не попали небажані їй особи.

Все це спричинилося до того, що Український Громадський Комітет з громадсько-гуманітарної організації, якою він мав би бути по думці фундаторів і сда угові, перетворився в підприємство Шаповала й К-о, яка, використовуючи фірму української громадської організації, спекулює іменем української еміграції для власного добробуту.

Будучи членами-фундаторами Комітету /з яких два є членами Ревізійної Комісії, вибраної на перших загальних зборах/ й не погоджуючись на таку трансформацію української гуманітарної інституції, ми вживали всіх заходів для виправлення цієї шкідливої діяльности й реорганізації К-ту, але ж всі наші спроби в цьому напрямкові зустрічали демагогичний відпор з боку Управи та лайки й образи з боку її прибічників.

Бажання Ревізійної Комісії перевести докладне ознайомлення зі справами К-ту зустрінулось з недопустимими перешкодами з боку Управи, що змусило Ревізійну Комісію припинити свою працю. Однак і зібранних Ревізійною Комісією матеріялів досить для характеристики авантуристичної діяльности "міністрів" Шаповала, Григориїва й Мицюка, які самозванно взялися "рятувати" українську еміграцію в Ч.С.Р. для того, аби відтак мати змогу "полікуватись" на Карлсбадських водах від переутомлення на "громадській" праці.

Вияснилось, що з в і д о м л е н н я Управи п р о г р о ш е в і в и т р а т и, надруковані в Громадському Вістникові ч.ч.2, 3-4, н е в і д п о в і д а ю т ь д і й с н о с т і.

Втративши надію внутрішним шляхом припинити ганебну спекуляцію іменем української еміграції в Ч.С.Р., ми єдино зоставшимся способом доводимо про все вищезазначене до відома української еміграції та закликаємо до перетворення Українського Громадського Комітету в організацію, яка би дійсно стояла на сторожі інтересів всіх українських емігрантів в Ч.С.Р. й служила виразом думок і змагань організованної еміграції.

Не маючи змоги подати в цій короткій звістці фактичний матеріял, що до діяльности зазначенного вище гуртка авантуристів стосується, ми рахуємо своїм обовязком зробити це в найблищому часі.

м. П р а г а, 18.I 1922 р.

Члени-фундатори: М.Гаврищук, М.Кондрашенко, С.Веретка, І.Кондрашенко

Члени-фундатори й члени Ревізійної Комісії: Я.Бутрим, М.Харусь

Примітка: По незалежним від авторів абставинам, ця заява, подана до української преси, надрукована не була.

17/I 1923 року на загальних зборах Українського Громадського Комітету була подана від імени 6 членів Комітету заява, яку голова зборів Паповал відмовився оголосити й не дав жадному с підписаних членів слова, аби вони могли відчитати заяву самі

До Загальних Зборів У.Г.К. в Ч.С.Р.

З а я в а .

Переконавшись протягом шестимісячного існування Комітету, що Управа його в складі Паповала, Мицюка, Григорієва 1/ неодноразово порушувала статут товариства, 2/ дала чимало доказів антигромадського відношення в переведенню дорученної їй загальними зборами праці й 3/ демагогічно використовувала довірря членів товариства, нижчепідписані, висловлюючи Управі своє недовірря, в цілях об'єктивного ведення сьогоднішнього засідання, на якому обговорюватиметься звіт Управи - закликають членів Загальних Зборів обібрати президію поза складом Управи та близько стоячих до неї в службовому відношенню осіб.

17.I 1923 р.

М.Гавришук, М.Кондрашенко, С.Верешка, Т.Кондрашенко.

Члени Ревізійної Комісії: М.Харусь, Я.Бутрим.

Опісля цих Загальних Зборів Українського Громадського Комітету, які не подавали вже жадної надії на те, що вони будуть ведені об'єктивно й Ревізійна Комісія Комітету зможе без всяких перешкод з боку членів Управи Комітету подати свій звіт загальним зборам Комітету, більшість яких складалася з осіб, інтереси яких стотожнювалися з інтересами членів Управи, а недопустимо грубе й образливе недопущення членами Управи й їх прибічниками скількаднятьох українських громадян, запрошених де якими членами Комітету на загальні збори Комітету, усувало взагалі об'єктивність самих зборів і відіймало всяке значіння звіту, Ревізійна Комісія У.Г.К., в складі т.т.Харуся й Бутрима, була примушена виступити з інформаціями про становище справи в Гром.К-тові на сходинах українського студенства й громадянства, скликаних в Празі зараз же після цих

зборів по ініціятиві скількох десятків укр.громадян і студентів.

На цих сходинах, опісля заслухання інформацій членів Ревізійної Комісії М.Харуся й Я.Бутрима а також і инших членів Громадського Комітету, була винесена слідуюча р е з о л ю ц і я :

Товариські сходини ухвалюють побажання, щоби Рада Української Академичної Громади відкликала, згідно статутові У.А.Г., всіх своїх членів, які зараз е членами У.Г.К-ту, щоби вони виступили або з членів У.А.Г., або з Гром.К-ту, через те, що

а/ У.А.Г., дозволяючи своїм членам вступати до Гр. К-ту, інституції наскрізь приватної, яка не репрезентуе нікого більше, як своїх членів /25 до 18.I 22 р./, давала б їй право ділити членів У.А.Г. на дві частини - громадських діячів і не діячів, після політичної точки погляду членів Гром.К-ту, а це понижувало б добре імя українського студенства перед всею українською еміграцією й краем ;тим більше, що ніхто добре не ознайомленний ані с політичними переконаннями членів Гром.К-ту, ані з означенням, хто е громадським діячем, а хто ні.

б/ неможлива контроля Гром.К-ту зі сторони ширшого громадянства та навіть зі сторони Ревізійної Комісії самого Комітету.

в/ неможливо перевести безсторонно загальні збори Гром.К-ту через матеріяльну зависимість більшости членів Гром.К-ту як службовців, що перечить статутові Т-ва й взагалі найпримітивнійшій основі демократичної самоуправи, а через те може дати змогу до надужить і дискредитования цілої української еміграції в Ч.С.Р., право заступати яку узурпував собі Громадський Комітет.

г/ через незрозумілле замикання цієї гуманітарної інституції й ляж перед приняттям нових членів, що не дае можливости поступу й контролю для громадянства цієї інституції і в будуччині.

Ще все не дозволяе У.А.Г., щоби її члени були дальше членами в такій інституції, якої керма спочивае в безконтрольних руках, а дискредітація якої, коли в ній будуть члени У.А.Г., кидае погане світло на У.А.Г.

З огляду на те, що в Ч.С.Р. е велика кількість української еміграції, а доси не мае органу, який заступав би її аполітично перед чеським урядом, товариські сходини висловлюють побажання, щоби Рада У.А.Г. - одиноке українське Т-во, яке гуртуе українське студенство всіх земель і політичних напрям-

ків - взяла на себе ініціятиву скликання всеукраїнської конференції в Ч.С.Р., яка, скликавши до того всеукраїнське віче, зайнялась би створенням представництва української еміграції в Ч.С.Р. зі всіх українських земель і всіх політичних напрямків.

ПРИ СУЧАСНІЙ ДОРОЖНЕЧІ УПРАВА ГРОМАДСЬКОГО КОМІТЕТУ

обходиться дешево.

/По данним Ревізійної Комісії до I січня 1922 року, за 5 місяців діяльности Громадського Комітету/.

Шаповал голова Управи с	I/УI по	3I/XII	17500 к.ч.	+/
Григориїв член ,, ,,	I/УI ,,	3I/XII	14000 к.ч.	
Мицюк ,, ,, ,,	I/УII,,	3I/XII	12000 к.ч.	
Грицай секретар ,, ,,	I/УII,,	3I/XII	9000 к.ч.	++/
Шаповал на жінку			3000 к.ч.	
Григориїв "на освітню допомогу" жінці			3000 к.ч.	
			58500 к.ч.	
Балаш бухгальтер	8/УII,,	3I/XII	8650 к.ч.	
Кондрашенко зав.труд.від.	8/УII,,	30/XI	9650 к.ч.	
Гольдельман ,, ,, ,,	I5/XII,,	3I/XII	0800 к.ч.	
Косюра зав.анк.-рег.від.	II/УIII,,	3I/XII	9500 к.ч.	
Літов зав.медичн.від.	I5/УIII,,	3I/XII	9050 к.ч.	
Лащенко зав.к-просв.від.	5/УIII,,	28/XI	7800 к.ч.	+++/
Мартос директ.кооп.бюро	7/IX ,,	30/X	2250 к.ч.	
Волосянський ред.Гр.Віст	23/УIII,,	28/XI	3300 к.ч.	
Веретка діл.анк.-рег.від.	25/УII,,	3I/XII	5233 к.ч.	
Фуртаківна друкарщиця	I8/УII,,	3I/XII	3803 к.ч.	
Ступницька регістраторка	25/УII,,	3I/XII	3640 к.ч.	
Мелешко упр.госп.частин.	,,	I9/X	I365 к.ч.	
Горлієнко ,, ,,	I9/X ,,	3I/XII	I440 к.ч.	
Циран сторож	за 4 м-ці		840 к.ч.	
Джус	за 6 м-ців		I800 к.ч.	
			69I2I к.ч.	

А р а з о м - I27.62I к.ч.

+/ Управа с I/УI отримувала платню, тоді як праця почалась вкінці Липня тому, що на пропозицію студ.Копача /чл.

Гром. К-ту/ загальні збори ухвалили видати Шаповалу й Григорцїву "за підготовчу працю по заснованню Гром.К-ту нагороду в розмірі місячної платні."

**/ В грудні м-ці Грицая заступив на час "партійний товариш" Коберський, а тому секретарську платню зазначуємо Грицаєві повністю.

+++/ 5/УІІІ, прот.ч.ІІ/ІО, постановлено, крім того, вислати проф.Лашенко на подорож зі Львова 300 к.ч

До того ще отримували платню слідуючі особи:
І/ Д-р Гончаренко/ординував в медичн.відділові/
2/ Д-р Сисак / ,, ,, ,, /
3/ Левицький } -обидва обслуговували "Укр.Пресове Бюро",
4/ Остапович } перший крім того реєстрував біженців. Л-кій отримав, пр.,І7/ХІ 600 к.,28/ХІ 500 к.,Остапович також стілько й тоді ж. Постанова Управи з 28/ХІ 40/34 говорить. "Видану Гордієнкові, Остаповичу, Левицькому допомогу се відтягати від б і ж у ч и х п о б о р і в".
5/ Сотник Клименко, пом.завід.переходовою станицею, а відтак командант укр."легіона".
6/ Мухин один з редакторів численних партійних і громад періодичних і неперіод. видань, які друкуються в Гр. К-тові. Звільнений с посади 28/ХІ /прот.ч.40/34/,нема відомостей коли призначенний і за яку платню.
7/ Маслюк спочатку, як маючій "обняти посаду", а відтак дійсно обняв в труд.відділові. Перед"обняттям посади" отримувався на переходовій станиці скілька м-ців,діставав грошеві й річеві підмоги.
8/ Станіславський - "партійний товариш", співр.Прес.бюро.
9/ Марченко - "співч.с-р", помогав складати списки на харчі.
ІО/ Масенко - де якій час був пом.завід.переходовою станицею.
ІІ/ Арнаута - невідомо яку посаду займав, призначенний був на харчування при перех.станиці на необмеженний час /число вим.277/.

Крім цього, Мелешко, Пиран, Левицький, Остапович,Мухин, Клименко, Гордієнко, Маслюк, Станіславський, Марченко,Масенко отримували, крім грошей, снідання, обіди й вечері на переходовій станиці.

До них же відноситься й постанова Управи К-ту: "Крім одержуванної страви в касарні, купувати для співробітників У.Г.К. щоденно І хліб на 3 людей" /прот.ч.34/29/.

Таким чином, п і в т о р а с т а т и с я ч корон чеш.

/половина отриманих Гром.К-том пожертв в грошах/ було би тим м і н і м у м о м , який до І.І 22 року витрачено на управу Комітету й який "китайська бухгалтерія" припустить встановити лише методом п р и б л и з н о г о підрахування. Бо ж, окрім подавання відомостей про витрати на платню співробітникам в рубриці "на організаційні справи, адміністрація, платня 21 співробітникам за 4 м-ці, бляшки, марки, телеграми, роз'їзди, лазня для біженців, помешкання за півроку, світло й инше", "китайська бухгалтерія" знає ще багато всіляких инших, одній їй приступних, методів.

Цікаво було би знати, яким чином на студентських сходинах п.Паливода аж до І/ІІ 22 р. нарахував платні службовцям всього 82 тисячі. Ми розуміємо цілком становище п. міністра й його дире бажання виправдати перед публікою своїх зарвавшихся "партійних" товаришів, але ж треба хоть трохи й арифметику поважати. Вона зовсім не допускає міністерської звички помилятися в грошових рахунках на десятки тисяч, де малолітній школяр помилиться на якусь одиницю.

Такі"помилки"заходять тільки в вашій "громадській"праці, панове "громадські діячі".

„П о м и л к а ".

В січні м-ці б.р. на сходинах українського студенства член Ревізійної Комісії Громадського Комітету М.Харусь заявив слідуюче:

Що до мого твердження, що Управа не записувала так, як сповіщала п Паливодa каже, що то трапилась помилка й ІІ Балаш виправив. Найпаче й смішно. Та хіба можна виправити систематичні помилки. Біда трапилась не лише в культурно-просвітному відділові, а у всіх, і не раз, а "х" раз.

Є постанова загальних зборів, щоби всім женатим службовцям давати добавку до їх утримання в розмірі 500 к.ч. місячно на родину. Ці пятьсот корон записуються так: як отримує керуючій відділом культурно-освітнім, то заноситься в графу "на освітну допомогу" /7/XI Лащенкові 500 к.ч./, як лікар - то в графу "на медичну допомогу" /7/XI д-рові Літову 500 к.ч./ й так далі.

Керуючі відділами отримують не платню за службу, а допомогу по тому відділові, в якому працюють. Наведу лиш кілька цифр:

29/X	Д-р	Літов	/зав.	медичн.	від./	500 к.	на"медич.	допомогу"
7/XI	,,	,,	,,	,,	,,	500 к.	,,	,,
25/XI	,,	,,	,,	,,	,,	500 к.	,,	,,

7/XI Лапенко /зав.кул-просв.в./ 500 к.на "освітну доп."
28/XI ,, ,, ,, 500 к. ,, ,,
I5/XI Кондрашенко/зав.труд.в./ I000 к.на "підшук.праці"
23/XI Григоріів /член Управи/ 500 к.на"осв.допомогу"

Коли службовцем є студент, то платня виписується на "освітню допомогу":
29/X Веретка /діловод анк.-рег.від./.....I000 к.ч.
5/XI Фуртаківна /друкарщиця/..... 700 к.ч.
5/XI Ступницька /регістраторка/..... 700 к.ч.
8/XI Мухин /ред."Громад.Вістн."/..... 700 к.ч.
7/XI Веретка /діловод анк.-рег.від./.....I000 к.ч.
I7/XI Левицький /служ.анк.-рег.від./..... 600 к.ч.
28/XI ,, ,, ,, ... 500 к.ч.
I7/XI Остапович /обслуговуючий "Пресове бюро"/600 к.ч.
28/XI ,, ,, ,, ,, 500 к.ч.

Гроші записуються не після того, на який предмет видаються, а після професії того, хто їх отримує. І пан Паливода має сміливість наївно заявляти, що це помилка, яку Балаш вже виправив.
Як так, то увесь Гром.К-т є лише помилка, яку треба виправити."

ГОЛОВНІ ПРІНЦІПИ "Українського Гром.К-ту в Ч.С.Р.

Д е м о к р а т и ч н і с т ь : "Де є гуртки українців, туди У.Г.К. посилає уповноваженного для керування. Про надання місцевим громадам юридичного права У.Г.К. вирішує в кожному случаю індівідуально"/постанова Управи К-ту з I7/IX 2I р. ч.29/24/.

Г р о м а д с ь к и й" м е т о д п р а ц і : а/ "Запрошувати постійно на загальні збори У.Г.К. всі інституції, з якими навязано зносини, а то I/ М-во закорд.справ, 2/Чеський Червоний Хрест, 3/ Місію методистів, 4/ Т-во У.М.С.А., 5/ Т-во У.Ж.С.А."/прот.ч.I7/I5 з I8/VIII 2I р./.

Примітка. Повідомлення про збори згадані інституції отримували після того, як збори відбулися, по"незалежним" від Управи обставинам, про що сповіщали ці інституції К-т в своїх листах. На зборах К-ту I7.I де кількох громадян, які були запрошені членами К-ту на збори, членами Управи й їх прибічниками було ображено й вигнано с помешкання К-ту, тоді як п.Лоський, п.Старосольський, запрошені на збори членами Управи, хоть і не представляли жадної інституції, могли бути присутніми на зборах К-ту.

б/ "Вчасігновувати місячно 100 к.ч. на закупно папіросів для чеських підстаршин, які працюють в канцеляріях при команді касарні на Уезді й мають до діла з українськими біженцями. Гроші на ту ціль передавати сотникові Кульчицькому"/протокол ч.23/21 з 7/IX 21/.

в/ Традиція подавати для "публіки" звіти, які не відповідають дійсності, а витрати подавати в таких комбінаціях, з яких не можна би було нікому довідатись з цих "звітів" про дійсний стан річей.

С у в е р е н н і с т ь Управи К-ту: "Річні загальні збори скликає Управа К-ту не пізніше І квітня кожного року для вислухання й схвалення справи звіту К-ту, справи Ревізійної Комісії, в и б о р у в с і х службових осіб і органів"/§22, п.а стат.Гром.К-ту/. "При виборах на платні місця насамперед голосується висота платні, а відтак кандідати на місто"/§27 стат.Гром.К-ту/.

Примітка. Ані одна особа не була вибрана на платну посаду загальними зборами, а всі призначаються й звільняються Управою К-ту.

Я с н і с т ь "китайської бухгальтерії": По 17/XI 21 р. сотникові Кульчицькому передано за"харчування біженців" на Уездських касарнях 98.006 к.ч.85 гал. Хто саме харчувався, один Саваоф знає, бо в харчевих листках фігуруе гола кількість.

А в т о м а т и ч н і с т ь . Члени"Празької Групи У.П.С.Р." й жінки "громадських діячів" стають членами Гром. К-ту "автоматично". Останні являються на збори всіх комісій і засідання Управи К-ту ex officio .

Р е п р е з е н т а т и в н і с т ь: "Всі члени Громадського К-ту входять юридично як окремі особи, хоть і мають за собою представляємі організації". Слова Наповала, сказані на загальних зборах Комітету, коли все студенство поставилося рішуче проти вживання Громадським Комітетом фірми студенських організацій.

З а п и т и до "громадських діячів".

І/ Чому ви в своєму грошевому звіті з 20/IX 21 р./ч.2 "Громадськ.Вісти."/ пишете "допомога гріши від 3/VII по 20/IX 1921 р.", коли до 28/VII 1921 р.ніхто жадної допомоги від Гром.К-ту не отримував?

Першу позику отримав Е.Нестеренко 28/VII в 50 к.ч.

Першу "медичну допомогу" -П.Чернов 29/VII-5/VIII-104 к.
Перший видаток на подорож до праці -П.Пулюженко I/VIII в 20 к.ч.

2/ Яким чином у вас получилось "на підшукання праці біженцям /пів білета до місця праці/" - 20967 к.55 г./"касовий звіт" з 8/VII по 8/X 21 р. в "Пром.Вістн." ч.3-4/, коли до I/X 21 р. витрачено на цей предмет всього лише 4307 к. 90 гал?
Невже ви різницю в I6659 к.65 г. видали за 8 день, коли ви тоді самі сиділи без грошей.

3/ Як саме склалася у вас сума 7352 к.60 г. на "купівлю квітків на подорож до міста праці" /"Допомога грішми від 3/VII по 20/IX 1921 р."- Пром.Вістн.ч.2/, коли до 20/IX 1921 р. видано було на подорож до міста праці тільки - 3690 к. 90 г?
Невже ви й роз'їзди петлюрівським урядникам відраховували на "трудову допомогу"? /I9/IX 21 р. видано ад'ютантові Петлюри 400 к.ч./.

4/ Хіба вже у вас не має настілько патріотизму, аби одну, другу сотню видану на подорож на повстання не заховувати в графі на "подорож до праці", а писать так, як воно є?
30/XI видало Гьрмашу Дмитрові 90 к.ч.
30/XI ,, Гайді Лькові....90 к.ч.
I/X ,, Станкевичу Евгену I00к.ч.

5/ Через що саме ви, проповідники "громадського" методу праці, ні разу не подали в своїх звітах, котру вже пару черевиків і штанів з річевих дарів української еміграції тре *ieditel* "китайської бухгальтерії" Балаш та скільки кожухів за увесь час свого урядования зносив "управитель господарською частиною" сотник Гордієнко, ваш партійний товарищ?

6/ Коли ви врешті доведите до відома ширшого загалу української еміграції, якого грошевого інтересу осягнено на тому вагончикові мануфактури, якій член Управи К-ту О.Мицюк /тепер п.проф.Університету/ спровадив с Чехії до Галичини, та якою саме сумою с коштів Пром.К-ту пан професор диспонували?
Ми знаємо лише, що горяче бажання "вдягнути голих братів" в Галичині керувало цим вашим славетним подвигом і що п.Мицюк отримувався в Галичині на гроші Пром.К-ту, а в Празі отримав вісім тисяч за спровадження звідтам зготовленної ним "духовної пищі" для української еміграції на Чехах.

7/ Скільки саме української еміграції на Чехах обійшлася та"духовна пища", яку "письменники"- члени Управи спродують Громадському Комітетові?

8/ Через що в звітах Гром.К-ту нігде не роз'ясняється, які то були "поради й средства", уділені Гром.К-тові російським Земгором, про котрі останній натякував в своєму звіті ще влітці минулого року?
Бо ж ви в своєму протоколі /ч.38/32 з 3/XI 21 р./ згадуете про повернення Земгорові якихось 15.000 к.ч. Хіба з цього неодмінно треба робити таємницю? Ми знаєм, що на 15.000 к.ч. не обмежилося. Вам і ще кількадцять тисяч звідтам капнуло.

9/ Скільки саме з відкритого на "Українську Хату" /переклад "Русскій Домъ"/ кредиту п.Мартосова витратила на рушники й чи не зі своїх часом коштів вона тратила й, взагалі, скільки обійшлося для української еміграції чепурення "Української Хати"?

10/ На оплату яких саме "довгів" Управа ухвалила /прот. ч.33/28 з 5/X 21 р./ видати Красині Паповаловій 300 к.ч. після виданних їй 25/VIII 500 к.ч. на "подорож до праці"? Про такі суб'єктивні річі, як "родственния чувства", нічого не питаємо, бо вони не "поддаются учоту" й п.голові К-ту вільно їх мати, як і всякому простому смертному.

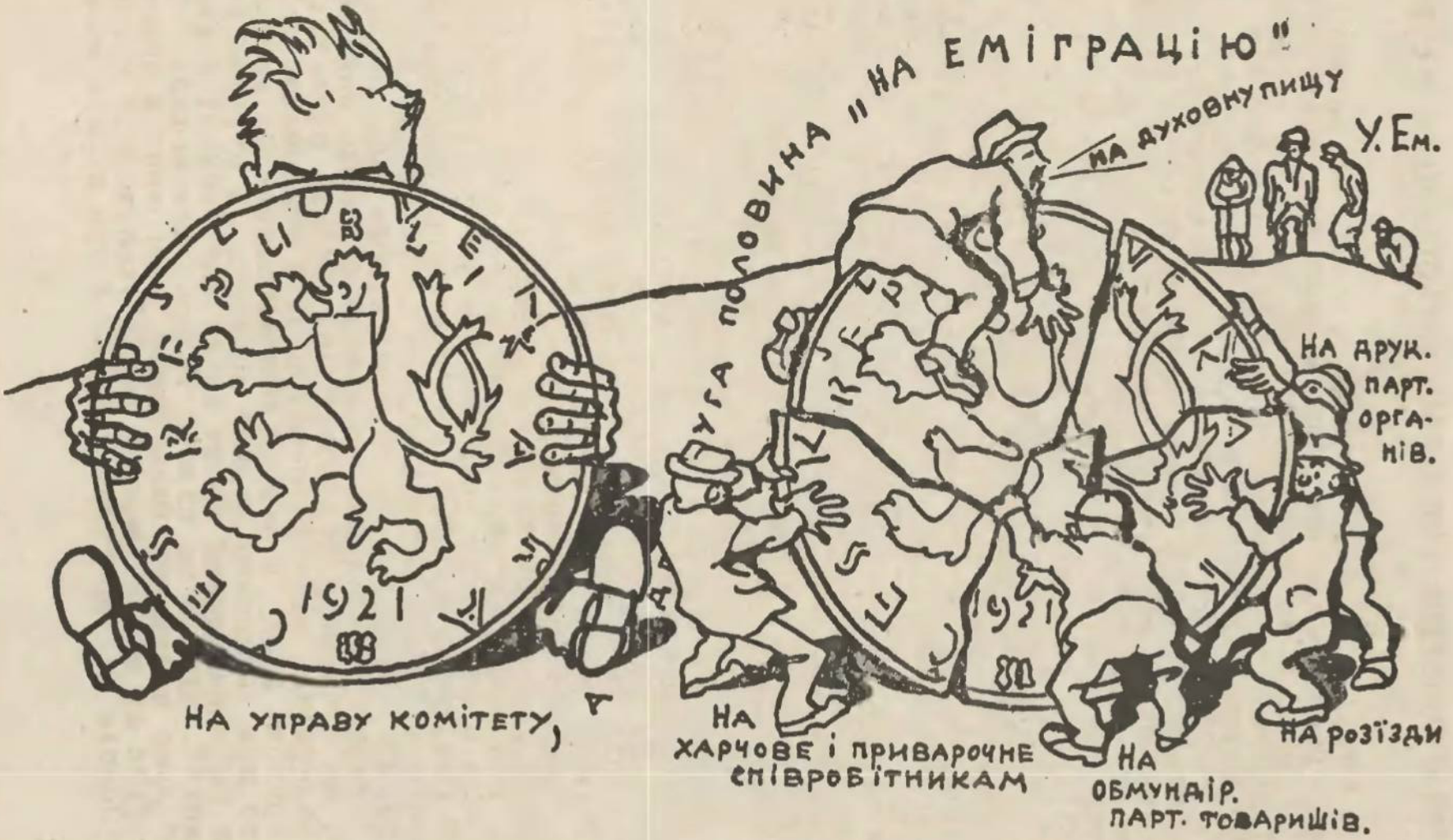

НА УПРАВУ КОМІТЕТУ,
А
ДРУГА ПОЛОВИНА „НА ЕМІГРАЦІЮ"
НА ДУХОВНУ ПИЩУ
У. Ем.
НА ДРУК. ПАРТ. ОРГАНІВ.
НА ХАРЧОВЕ І ПРИВАРОЧНЕ СПІВРОБІТНИКАМ
НА ОБМУНДІР. ПАРТ. ТОВАРИШІВ.
НА РОЗЇЗДИ
1921

"НАЙГОЛОВНІЙША УКРАЇНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ в Ч.С.Р."

Еге ж, Старий Українцю, правду зволили ви сказати: "українське громадянство роспорошен фізично, політично й морально". Та це й не диво. Ще с того часу, як ви допалися до міністерських портфелів та заходилися проявляти свої державно-творчі здібности в будуванню "Пеньки" тягнеться історія "організації" українського громадянства. Тепер же коли на землях України поволі відроджується здорова творча народня сила, вас, старих українців, закордоном особливо дошкуляють "підкуп, брехні та провокації", якими ви так влучно завжди вмієте орудувати. Дошкуляють, бо ж почали роз'їдати не тілько ваші власні політичні партії, яких ви чимало вже тут закордоном заснували, але ж і "всякі инші українські організації", вроді Громадського Комітету. Старі українці знають добре, як то тяжко спромогтися на заосмотрену "всяку иншу організацію" та вхоронити її від ворогів. Таланом Бог не обидив, хист ще з малку виробляли, та й то як тяжко вам приходиться, що й казати. Май ти хоч міністерське, хоч кооператорське конто, а без чергових авансиків та субсідок довго в західно-европейських каварнях не витримаєш. Отак сидить, сидить якій небудь "старий українець" на карлсбадських водах і невдержка приходить. Тут ти будь хоч яким честним "соціялістично-демократичним елементом, якій ще не здеморалізувався", а мимохить поженешся до ненавистної большевицької місії с проектами яких завгодно "економіческіх обозреній". Добре було б, як би зрозуміли старого, оцінили талан...А то нікоторого тебе уваженія. "Хош пять тисяч?" питають. Навіть десяти не дають. Звісно: "кати", "окупанти", "Дкацапи"... Запропастять Пеньку!

При таких умовах, звичайно, й плодяться думки про організації "для допомоги українській еміграції". Так повставало чимало організацій, так повстав і "Український Громадський Комітет в Ч.С.Р.", ця "найголовнійша українська організація в Ч.С.Р." Вороги підкуп і тут хотіли б бачити. Ну поміркуйте, люде добрі. Збереться, приміром, пара поважних "старих українців", побалакає с такими поважними діячами, як Олександр Федорович про всілякі пікантні річі, як федерація, військово-оборончі й економично-митні союзи, приложе руку до зовсім звичайнісенького папірчика, як то між порядними людьми водиться, й отримає яких нещасних скільканадцять тисяч корон для "всякої иншої організації". Хіба ж це підкуп чи продажничество? "Брати славяне" дуже поважають Олександра Федоровича й невжеж це може бути на шкоду "всякій иншій українській організації"? Зовсім ні! Противно навіть. А про підкуп можуть

твердити лише "брехуни й провокатори"!

"Старі українці" добре затямили собі, "що в умовах еміграції всякому провокаторові й брехунові легко запаморочити незнаючих його громадян", а тому жваво взялися за працю. Нікого не пустили до своєї організації, особливо ж с тих, хто таких вмів паморочити. Жінка лише не поважного громадського діяча може захопитися цікавим молодим співбесідником і забути про свою повинність підняти на зборах руку за своїм чоловіком, "поважного" ж - ніколи. Тому жінки діячів зробилися членами Комітету автоматично. Позатим, "ініціятори У.Г.К. поклали зібрати людей до громадської роботи лише тих, яких знали особисто, або які їм були добре відомі". Пражська Організація У.П.С.Р. увійшла *in corpore* "Представники" ж инших українських організацій в Празі, мовляв, хоч і мають за собою представляємі організації, увійшли "персонально", бо "й так нарікають".

При своїй тузі по щасливому мирному родинному життю в "доброе старое", чи ж могли старі українці забути на незабутнього Миколу Сергіева, що десь далеко, в самісенькім Египті, коротав свою старість? Ви ж знаете -Микола Сергієвич в обществі незамінима людина! А що він потовк в Громадському Комітетові скількох козакам ребра, то в тому саме життя винно. Ні с ким так приемно й так забавно не роздушиш одної, другої, як з ним."Ну, как не порадеть родному человечку". Для такої людини не пожаліеш навіть скількох зелених, аби тілько мати її коло себе. Як треба, він і соціялістом, а то й самим професором зробиться.

З чверть сотні за півроку назбиралося того "складу" Громадського Комітету. Всіх на посади пороспихали, жінкам по 500 корон місячної субсідки росписали, кому не хватало посади - Пресове бюро відчинили, почали Громадський Вістник видавати та скількананадцять всяких неперіодичних видань завели. Хто осмілювався вільні думки мати, або начальства не шанувати - "в 24 часа" вилітав "через недовірря до нього Управи У.Г.К." Так то завелася благодать Божа, а в кішені лишня копійчина.

Коли Громадський Комітет уявляв собою трибуну й не зовсім чистого "революційного соціялізму", то тут, бачте, завинила пара "деструктивного" елементу, від якого на еміграції в жадний спосіб не захоронится. Та з ним недовго було: раз, два... і знову благодать.

Жертви потроху прибували, а Управа управлялася з ними. Її голова - тото розумна: три рази голова - Пражської Організації У.П.С.Р., Закордонного Комітету У.П.С.Р. і Громадського Комітету. Її члени - два рази члени: Закордонного Комітету У.П.С.Р. й Громадського Комітету.

Всі три бувші міністри, бувші письменники, бувші громадські діячі й не багато раз бувші. Наше секретар - й той два рази секретар - Закордонного Комітету й Громадського Комітету. Тому хай не дивує нікого, коли панове громадські діячі завжди на зборах замість "Громадський Комітет" вимовляють: "Закордонний Комітет". Що ж зробите, коли в один день, на тім же самім місці скільканадцять раз відбуваються засідання то одного, то другого Комітету.

Незамінимую втрату понесла українська еміграція, коли автор відомих "казусів і курйозів" навесні побрався с катедрою політичної економії, уступаючи посаду члена Управи Громадського Комітету тоже голові "иншої української організації з Відня, де обезцінена дуже корона, с.-д. Матюшенко. Неісповідимі путі твої, Господи, й могутній чинник квотодайний! Перед тобою змушена поступатися де в чому зі своїх суверенних прав навіть славна традиція переголосовування партійними зборами кандідатів в члени Громадського Комітету.

Хай ніхто не сміє складати собі враження, що тут йде мова про партійне "підприємство". "Практика" показала ясно, що "громадська" діяльність не може успішно розвиватися без певної політичної чи громадської фірми. Ну, то ж воно так між людьми й водиться.

Найблагороднійша "ідея самопомочі й помочі ближньому" лягла в основу У.Г.К. й, як мухів коло меду, скупчила навколо себе увесь "соціялістично-демократичний елемент, який не здеморалізувався". Помало й поступово переводилась ця велика ідея, вимагаючи великого хисту й чималої долі "самопожертви" від своїх чинителів. Тяжка й "невдячна" то була "праця", що особливо зрозуміло там, де за собом великої ідеї, вільної від всяких грубих матеріяльних елементів, служить матеріяльний чинник в формі дуже високо котіруємої чеської корони.

Приходилось перемогати багато всіляких трудностів й перешкод та відбивати безустанні напади ворогів, які завжди скаженіють при одній лише згадці про "громадський" метод праці. Тому й не буде дивним, що більш менш успішно могла бути переведена лише перша половина цієї ідеї, а саме "самопоміч" складові Комітету за рахунок другої половини "помочі ближньому".

Сама Ревізійна Комісія стверджує, що в 1927 році половина отриманих на українську еміграцію грошей пішла на "працю"... по її розподілюванню. Цим самим вона лише підкреслила ту засаду, до якої Управа Комітету завжди стреміла, а саме, що лише гроші, видані на "працю", виправдують існування такої поважної організації, як "Український Громадський Комітет в Ч.С.Р."

Такій успішності в перетворенню "помочі ближньому" на

"самопоміч" складові Комітету українська еміграція мусить завдячувати в головній мірі тим фаховим силам, які до такої відповідальної праці були притягнені. Відомий своєю діяльністю на Україні б.міністер фінансів Б.Мартос тілько по незалежним від нього обставинам не міг розвинути як слід своїх фінансових здібностей.

Теперішний "п.професор політичної економії на Українськім Вільнім Університеті в Празі" О.Мицюк біля року оживляв "працю" своїми цінними познаннями в господарській області, аж поки нарешті цілковито не віддався здавна пестованній ним продукції "духовної пищі" для виснаженної української еміграції с професорської катедри. Треба сподіватися, що і його професорські труди будуть не менш цінні, як і всі кільканадцять дотеперішних його праць в 24, а то й 40 сторінок з 1/32 друкарського аркуша кожна /див. рецензії "партійних" товаришів в "партійних" виданнях/.

Однак, найголовнійшу ролю в цій "невдячній" фаховій праці відограла, як і треба було сподіватися, "китайська бухгальтерія". Зі самісенького Київа, на заклик свого патрона, прибув її ředitel. То-то слушна дитина! Ви, мабудь, його знаете? Займав колись посаду "для доручень" по всяким земельним справам. Роботящий який, що не скажи, то зробить. А як начальствові своему відданий! Ніколи своєї думки не мав! Вороги називають його роботу "китайською бухгальтерією". Брехня! Там нічого китайського не найдете, а коли ніхто її не розуміє, то це ще не значить, що вона вже й китайська.

Тілько бюрократичний педантизм може вимагати, аби платню, приміром, завідуючому трудовим відділом виносити в рубрику на якихось службовців, а не записувати її "на підшукування праці". Сам міністер Гірса знає, що Громадський Комітет заснованний на трудовому прінціпові. А ви, як не знаете, що завідуючий трудовим відділом підшукує збігцям працю, то прийдіть в урядові години до Комітету й переконаетесь.

Всякому відомо, що лікар, звичайно, уділює медичну допомогу. А де б він тої допомоги набрав, як би йому в свою чергу не уділила Управа, а віддала гроші "на службовців"? Хіба ще треба доводити, що кожний студент, якої б він ранги й фаху в Громадському Комітетові не був, мусить вчитися й отриманну в Громадському Комітетові платню фактично вживає як "допомогу на освіту"? Бо ж це передбачалося навіть Управою Комітету, яка 21/IX 21 р. постановила: "студенти й студентки звільняються с посад і рахуються як випомічні сили" /протокол ч.30/25/.

Хто сміє перечити, що пані Григориїва /дружина члена Управи/ не потребує грошей на "освітню допомогу"? Навіть

більше, сам супруг пані Григоріївої має право писатися в рубриці "на освітну допомогу", як удосконалюючий свої фахові знання, або бажаючий на старості здобути середню освіту нарівні з другими українськими емігрантами, про освіту яких піклується Громадський Комітет. Тому то місяця п.Григоріїву й виписується певна сума "на освітню допомогу". В цих справах "китайської бухгальтерії" не треба вже пальця в зуби стромляти.

Для того, аби у широких кол громадянства господарка Громадського Комітету не викликала жадних сумнівів та щоби задоволити принціпові "громадського" методу праці, Управа Комітету подає в своїм органові "Громадський Вістник" /ч.3-4 за 1921 р./ до публичного відома витяги с"китайської бухгальтерії" в таких рубриках:

I/ На організаційні справи, адміністрація, платня 21 співробітникам за 4 м-ці, блянки, марки, телеграми, роз'їзди, лазня для біженців, помешкання за півроку, світло й инше .....59600 к.09 г.
2/ на придбання мебелі.....18235 к.80 г.
3/ на харчування біженців на Уезді і снідання студентам.....19608 к.96 г.

Ясно й недвозначно зазначено на що й скільки саме витрачено. Отже, хто може що небудь заперечити? Що до"харчевого й приварочного", зазначенним в п.I співробітникам Комітету, то каждий погодиться с тим, що нещастний емігрант, якому дістанеться в місяць де яка тисяча "освітньої", "трудової" чи якої небудь иншої допомоги за працю в Комітетові, не перестає зоставатися тим самим біженцем.

Управа й мала це на увазі, постановляючи "крім одержуваної страви в касарні купувати для співробітників У.Г.К. щоденно I хліб на 3 людей"/протокол ч.34/29/. Після цього чистою примхою було би бажання ворогів Комітету з рубрики "на харчування біженців" виділити ще одну рубрику на "харчування співробітників". Такі змагання можна пояснити лише страшною"деморалізацією", яка "зраджує широкий загал української еміграції".

Управа завжди далеко йшла назустріч зайнятим в Громадському Комітетові "рятуванням" української еміграції "соціялістично-демократичним елементам, які ще не здеморалізувалися", й ніхто не доведе, щоби громадського діяча обминув добрий кожух, гарні штани, нові черевики, теплий шаль, пара білизни. То би була нагла брехня, наклепи й провокація з боку "зрадників української справи"!

Що така господарка по "самопомочі" громадських діячів з її "громадським" методом праці, про якій громадські діячі завжди й скрізь нагадують, справді відповідає інтересам українського громадянства доводиться не лишень "еконо-

мічною політикою" професора Матюшенка й "політичним правом" професора Старосольського.

Навіть коли розглядати справу витрат, які робилися в Громадському Комітетові, з боку їх раціональности, то тільки "яничари й гидкі зрадники" можуть репетувати про вакханалію. Управі Комітету вільно не тільки місяцями, а навіть роками отримувати на переходовій станиці своїх "довірених" з видачею грошевих і річевих підмог. Перед "обпяттям посади" вони завжди виправдають на переходовій станиці непоказну й відповідальну роль "ока" Управи, спричиняючись тим самим до "урятования" нещастного емігранта від "роскладу, деморалізації, підкупства слабих елементів, організації яничарства". Кожному є відомо, що "новітні яничари, орудуючи брехнею, насильством, підкупством", можуть дуже "легко запаморочити незнаючих його громадян".

Людей, цінних своїми "фаховими" здібностями, Управа завжди стреміла ужити для поліпшення тяжкої недолі українського громадянина на чужині. Пановний Б.Мартос, б.міністер від фінансів, коло двох місяців /вересень, жовтень 1921 р./ носить почестне звання "директора кооперативного бюро", Управою *ad personam* встановлене, всього лише за платою 2250 к.ч. Не його зовсім вина, коли він 3/X мусів доклаоти Управі, що "без грошей немає змоги заснувати майстерні, а приходиться обмежитись вузьким колом праці"/протокол ч.38/32/. Це "вузьке коло" полягало в тому, що д.Мартос зареєстрував як "кооператорів" *ředitela* "китайської бухгальтерії" М.Балша та члена Управи О.Мицюка.

І останній, як це було відверто заявлено і п.Паливодою, міністром 4-х кабінетів У.Н.Р., своє звання "кооператор" виправдав цілком, бо спровадив с Чехії до Галичини вагончик мануфактури, аби спеціяльно "вдягнути голих братів". Така гарна мета коштувала Управу всього кілька тижднів отримання О.Мицюка в Галичині на кошти Громадського Комітету. Що до питання, якою ще сумою с коштів Громадського Комітету диспонував О.Мицюк, то кожному дуже добре відомо, що подібні речі звичайно складають інтімну сторінку всякої порядної "громадської" установи, якою має честь бути й Громадський Комітет, а тому в офіційних звітах і записах не проведяться. Це право передбачається й "китайською бухгальтерією", котра не допустить встановити, коли гроші отримувалися від Чеського уряду, а коли заносилися до книг.

Громадський Комітет, ця "найголовнійша українська організація в Ч.С.Р.", не міг, розуміється, при своїй універсальності не прийняти близько до серця й інтересів українського студенства в Ч.С.Р., особливо ж, коли ці інтереси стали рахуватися в Чеському Сюджетові на мілійони. Трудно в скількох словах передати, яку страшну тоді кри-

*) Тебе, виконуючи

зу переживала "українська еміграція" з Громадського Комітету.

Ціною політичного договору з російськими с-рами й прийняттям федерації приходилось "українській еміграції" животіти на субсідіях одного російського Земгору в Празі, через те що в той час уряд затримався з видачею чергової підмоги для Громадського Комітету. Громадські діячі прикладали всі свої зусилля, аби для українського студенства асігновані урядом гроші дістати хоча би як "передаточний пункт" і реалізувати таким чином позику.

Для міродайних чинників зладжувалось чимало спеціяльних звітів про те, яку велику долю зі своїх засобів Комітет уділював досі студенствові. Коли між "студенти" й попав якій десяток осіб, яким ніколи й не снилося бути студентами, то це ще не говорить проти того, що громадські діячі при цьому не керувалися одним лише бажанням прийти на порятунок "українській еміграції".

"Фатальною помилкою" з боку студенства було осудження безкорисних змагань громадських діячів "рятувати" й українське студенство нарівні зі всіма иншими емігрантами. Нездеморалізований "соціялістично-демократичний елемент" з Громадського Комітету однак і надалі зостався вірний своїм принципам, йому не може бути байдужою доля нерозумічого його українського студенства, він завжди буде брати в охорону "інтереси" й "долю" українського студенства в повній надії, що студенство врешті зрозуміє його й дасть його змаганням реальну оцінку.

Про це свідчить і постанова Управи Комітету, що "культурно-просвітний відділ має /завідувати/ заниматись всіма справами відносячимися до Вільного Університету й студенства, а о тім повідомляти раду професорів /Антоновича/ - /протокол Управи ч.29/24 з 17/IX 21 р./. Біда тільки, що Комітет міг Університетом "заниматись" лише з 17/IX, коли старанням українського студенства й професури Університет ставав фактом і не чекав, закім візьме його в свої руки Громадський Комітет.

Де заведуться "Лемішки, Золотаренки...", там ніколи до добра нічого не доведеш. Хіба Вільний Університет так як зараз би виглядав, наколи би ним "занимався" культурно-просвітний відділ Громадського Комітету? Чого доброго, правдиве "культурне огнище" получилоб ся. Ви думаєте Золотаренка громадські діячі росписують тому, що він справді вкрав скількадесят тисяч студенських грошей, і що трибуна "революційного соціялізму" так таки й всіх злодіїв поносить? Невигодно це! Та воно й приповідка така е: де махлачать, там і репетують. Справа полягає лише в тому, що "Лемішки, Золотаренки... й инші противники Громадського Комітету нічого не зробили для поліпшення української

справи" /розумій під "українською справою" збільшення грошового обороту в підприємствові ісповідників і прихильників "революційного соціялізму"/, коли бубновий інтерес був таким ясним і таким очевидним.

Після "самопомочі" громадських діячів є такого досить звуженого кола інтересів, голодуюча українська еміграція дуже слабо компенсувалася тою "духовною пищею", яку панове громадські діячі спродували Громадському Комітетові. Мицюкові на одно тільки спроваджения цеї пищі асігновано було один раз вісім тисяч. Всі їх кооперативно-громадські казуси й курйози" й подібні твори мають хіба лише те значіння, що дають їм привід до титулу "б.міністр" додати: "письменник", хоча вони й пишуть один другому хвалебні рецензії. Шкода тільки паперу! Краще би вже так собі брали гроші, а не морочили ще до того еміграцію, й без того запаморочену вами!

Ніхто не зробив і не робить нічого "конкретного" для української справи, ніхто їй не допомагає! Тілько громадські діячі з Громадського Комітету в своїм невтомнім піклуванню долею бідолашного українського емігранта не забувають приспіти й загальній українській справі. Вони с повною самопожертви працею заходилися працювати по обєднанню роспороше ної української еміграції в робітничі сотні на взірець Врангелівських. Не було б "большевицьких запроданців" Кондраченків і подібних, хто зна, чи не уявляло б собою зараз українська еміграція міцної організованої сили, великої національної емігрантської армади, за якою б стежили "очі" Маслюків, правили б сотники Клименки та піклувалиб ся інтенданти Гордієнки./В протоколах Управи Комітету мабуть ще не скресленний проект організації таких сотень?/.

А не будь фортуна такою немилосердною до покійного Карла Габсбурга, хто зна, чи формованний Громадським Комітетом торішнього ще року славнозвістний легіон не стояв би вже десь під красним Кремльом кількасотгисячною армадою, а п.Жаповал на білому коневі поруч з генералом Леонтьевим не в'їзжав до Білокаменної?! Коли йде справа про "визволення, то дурниця, що кілька десятків українських цівільних емігрантів, цих "зрадників" української справи, що не хотіли писатися до легіону, мусіли очистити переходову станицю для формуючогося легіона й пішли шацирувати ночами по вулицях Златой!

Нічого тоді не мав Громадський Комітет, готовий був, як Кіпін, жінок, дітей закладати, та приспів Земгор з субсідком, п.Хартос позичив 5 тисяч корон чеських, і легіон, ця велика надія, споживав все на здоровлячко, аж доки не розійшовся. Чорна сотня, ці зрадники української справи, не підтримали Карлуші, й пропала справа великого визво-

лення, завмерла надія. Смерть їм!

Тут вже нічого не поміг і сам "генерал-хорунжий" Шаповал, бо ж підрахованням зареєстрованного в Громадському Комітеті командного й козацького складу, при загальній зраді, провокації, продажничестві... далеко не в'їдеш. Панові генералові Павленкові нічого більше не залишалося, як тільки обняти команду над скарбницею Громадського Комітету й чекати більш відповідного менту.

Праця в відділові по роскриванню таємних монархістичних і всяких инших організацій, видно, йде дуже пиняво. При досліджуванню "неорганізованної" ще Громадським Комітетом еміграції приходиться перемогати багато всіляких перешкод і трудностів. Такі постанови, як "зібрати відомости про осіб, які живуть в інтернаті У.Г.К., а іменно про їхне попередне життя й матеріяльні обставини"/прот.ч.34-29/ великого труду не представляють. Але ж дослідження еміграції поза інтернатом У.Г.К. важковате.

До цього часу роскрито всього одну "монархістичну організацію, на чолі якої стояв п.Золотаренко". Ця заслуга звязується з імям особи, про яку говорить постанова Управи з 19/X 21 р. /прот.ч.35/30/ слідуюче: "ухвалено принціпіяльно просьбу Вислоцького Івана о поз.підмогу в висоті 1000 к.ч. на птицеводство". Що треба розуміти під"птицеводством" трудно сказати, а можна тільки догадуватись. Переглядаючи протеві записи, члени Ревізійної Комісії якось ще суми на "птицеводство" не здибали. Та при богатій індівідуальності громадських діячів відсутність повторень зрозуміла.

Позаяким, жадної иншої таємної організації поки що не "роскрито" й "праця" обмежується поданням численних звідомлень і пересторог еміграції перед всіляками недобрими замірами проти "української справи". Що не завжди зручно з результатів своєї розвідчої діяльности подати масам просто від імени розвідчого відділу, то подається за ширмою метичного "Укр.Пресового Бюро", шефом якого являється шановний письменник Н.Григоріїв.

Аби на майбутне не завдавати ревізорам Громадського Комітету труда докопуватись, скільки саме коштів пішло по "разведивательной части", "китайська бухгальтерія" муеіла би завести відразу відповідну рубрику, а не чекати, закім хтось підрахує!

Отже, панове старі українські діячі, письменники й міністри, дуже багато вами зроблено для української справи! Перемогаючи всілякі перешкоди, в оточенню смертельних противників і "зрадників української справи" ви зі своїм "громадським" методом в вашій "громадській"праці осягли віртуозности! Можете репетувати далі про свої великі заслуги, "громадський" метод праці, скаженіти зі

страху за свою "українську справу" й пускати крокодільчі сльози за "Ненькою"!

Не примушуйте тілько не раз вже облуренного вами еміґранта думати над тим, чому саме, "хто проти У.Г.К., той проти українського громадянства". Не варто це робити бо кожному й так все ясно. Краще прочитайте артикули *trestního zakona*, чи не найдете там часом для своєї "громадської" праці слушних вказівок.

Молодий Українець

"Н а ш і" простують на "Красний К р е м л ь".

"Политическія исканія экономическихъ возможностей".

/один з розділів Шаповалівського проекту "соціально-экономическаго очерка Чехословакіи" для рос. совітської місії/.

Із пиклю громадських аформізмів найбільшої уваги заслуговує слідуючий: вдома людина шукае правди, добра, красоти, а на еміграції - "экономическихъ возможностей". Повидимоку, автор моєї замисловатої теми тех находився під впливом подібного сорту творчого натхнення, про що переконуюче свідчить деталізація його умови з шановним закашиком.

Емігрантові роздобути в матеріялістичній Европі де яку копійчину річ не така легка. Треба мати спритність і відповідний хист. Не диво, що п.Шаповал, роблячи ставки лише на десятки тисяч, найшов необхідним, для певности діла, застосувати в цій області "політичний" метод праці.

Практика показала, що така постановка далеко не безкористна, завжди діло як по маслові йде. Це б не піти опісля стількох літ солідної практики! Дивуватись тут нічому: вся Европа стоїть на тому становиську, що не одним хлібом жив буде чоловік. Не мусів же п.Шаповал бути виїмком.

Попавши волею революції закордон, він успішно стае приноровлюватися до місцевих і сучасних умов. На початку, доки дбався уряд У.Н.Р. і виплачував своїм представникам солідну "моральну" підтримку для відповідної репрезентації, то п.Шаповал, шануючи постанову Винницької партійної конференції, пішов по посольській части. Але з метом хоробливого покашлювання уряду низькими валютами, рішив покінчити з авантурою, віддавши її "послѣднее цѣлованіе" получкою у посла Славинського в 1920 році 20000 чеських корон.

Продовжуючи "політіческія іскання", п. Шаповал скористався можливістю партійного лідера й виїхав на Карлсбадські води. До такого рішення спричинилась в де якій мірі присутність у Карлсбаді Закордонної Делегації У.П. С.Р., яка в ті часи ще роспоряджала чималими "моральностями" по закордонних банках, викликаючи тим самим у шаповалівській фантазії певну перспективу до всякого роду можливостей.

Розуміється, що в ті часи, він с чисто"партійних" міркувань не тілько забув про 26 точку партійного статуту, а навіть не осмілився запитать Закордонну Делегацію, чи мае вона на письмі уповноваження від Ц.К. й якого саме змісту. Такий лагідним і щирим відношенням до Зак. Делегації, п.Шаповал за короткий час виманив, як твердить

секретар Жуківський, у Зак.Делегації 30.000 к.ч. з гаком. Як же його за таку солідну квоту не *признати всіх* прав і партійного авторітету за Зак.Делегацією.

Уверх дном пішло все лише після того, як у американській пресі появилась апеляція проф.Грушевського до щедроти американського жертводавця. Шаповал зразу з'оріентувався, що Зак.Делегація "здеморалізувалася" й залишилась с порожніми. А раз так, то значить вона не має, опісля традиції українських посольств, що найменшого грава на яку б то не було репрезентацію. Без грошей, мовляв, то ми й самі можемо репрезентувати. Дивіться ви їх, репрезентувати взялись, а проте, що голова Делегації не є членом партії вони наче забули! Е,ми цього не потерпимо!

Піднялась метушня, переполох, і проф.Грушевський змушений був вступити в партію, гадаючи, що ним покладе кінець партійним непорозумінням, але не тут то було. Вступив у партію, ну то хай же подякує, що прийняли, а командувати, заниматись партійною політикою... Та що ви! Хто ви! Закордонна ж Делегація не має жадних на це уповноважень!

Для побіди правди над інтрігами, Зак.Делегація врочисто відчитує свое уповноваження від Ц.К. і показує невірючим печатку. Після цього, здавалось би, авторітет востановленний. Як би мала гроші, то може й так, а без... Навіть Григоріїв нарікає, що доводиться голою кавою задовольнятись. Знаєм ми, Зак.Делегація партійні грошики сама споживає /подивіться на Штефана./, а нам, то немає навіть на помешкання для засідань. У-у-у... старий грошолюб! Давно вже він в'ївся в печінки! Ще колись в Київі, як я голодував з дружиною, то він навіть у формі позички не хотів мені помогти, а сам мав. Подивіться, яку хатку вистроїв! А мільончики на Соціольогичний інститут, та ще й в ту пору, як наша валюта добре стояла... Він думає, ми вже забули? Така аргументація більш поділяла на голодні партійні маси, ніж печатка Центр.К-ту.

Покінчивши с партійним представництвом і добре розуміючи, що закордоном без "моральної" підтримки широко не розійдешся, п.Шаповал енергійно налягає на відшукування економичних можливостей. Лаючи Зак.Делегацію за лівизну, тихесенько находить де яку "толіку" у покійного Гілерсона, а потім у пана Краковецького. Виявилось, однако, що большевики не дуже легкі на руку, а малі подачки не могли задоволити скромних апетитів революційного лідера чистого "соціялізму".

Не вбачаючи при такій комбінації жадних перспектив, він рішив вилаятись на всі большевицькі порядки, погроджуючи на чолі мільонної армії явитися перед стінами "Бѣлокаменной". Зрозуміло, чому тепер п.Шаповал так істерично викрикує на всіх перехрестках "смерть сменовеховцям". Добре, пане, але за вами перша черга вмірати. Не затримуйте ж других!

Несторгувавшись з "московсько-большевицькою навалою", п.Шаповал зупиняється в обіймах "українського"патріота Керенського й К-о. Як же його, опісля стількох літ і зим, не "порадіть" таким приятелям! Поцілувавшись і висловивши їм свої найщиріші симпатії, п.Шаповал, руководимий патріотичними інтересами, приміщується товаришем голови Комітету *по допомозі* голодуючим в Росії.і дістає від Земгора "позичково" де що на "первоначальное обзаведеніе".

Щоби бути консеквентним, прийшлось погодитись на федерацію і, не загикнувшись перед партійними масами /щоб не роздзвонили, виправдувався Григоріїв/, заключити тайний договір з російськими с-рами й иншими "прихильниками" української незалежности. */

Таким політичним кроком було найдено незамінимих ходатаїв перед міродайними чеськими чинниками. Ховаючись во ім'я "громадського" методу праці від алчущих і жаждущих емігрантів, п.Шаповал тихенько збирає"громадських діячів", яких сердобольні мамаші попривозили с краю на студії до Праги, й утворює Громадський Комітет, забезпечуючи таким ловким ходом не тілько свої грошеві інтереси, але й прісних з ним. Книга видатків на утримання службовців У.Г.К. цілком виправдує шаповалівський метод праці, показуючи, що за час устпування Гром.К-ту /18 м-ців/, Шаповал лише офіційно отримав 45.000 к.ч., а як прибавити 500 к.ч.помісячно на дружину та виручку з мануфактурної комбінації й гонорар за письменницьку працю вроді "маніфестів до братів-хліборобів", то с певністю можна сказати, що його дохід аби, аби вмістився в 100.000 к.ч. Сума, котрій европейські міністри можуть позавидувати.

Щоб забезпечити за собою таке дохідне положення, п.Шаповалу необхідно було перейняти до своїх рук партійне водительство, збільшуючи, таким чином, свою вагу перед жертводавцем. С цією метою він знюхується с"партійним емісаром" Поділля і, ростовмачивши проф.Мицюку, що заглядать навколо порожнього Тарнівського центру немає жадної рації, починають у трох об'їжати помаленько партійну публіку, яку, *до речі* будь сказано, не инакше, як шаною величнють.

Появляється т.зв."Зак.К-т У.П.С.Р.", котрий згідно ухвалі партійної Пражської конференції, працює ніби то в контакті з Зак.Делегацією. Але ж з ментом, як Зак.Комітет став Управою Громкома і, знегувавши по статутові зазначене виборче начало, поставив у матеріяльну залежність від себе членів партії, все пішло иншим шляхом.

Раніш облесливі "соціялісти" показуються в правдивому вигляді старорежимних жандармських офіцерів, роблять не то що

---

*/ Про достовірність такого договору роздзвонив п.Григоріїв.

всупереч соціялістичним принципам, а нехтують загально прийнятими правилами ввічливости. Грубість, хамство, безмежний деспотизм являється певідємною рисою їх поводження. На протести де яких членів Григоріїв заявляє, "що жандарми то нічого, аби робили".

Наскілько властива їм природня інтелегентність, свідчить слідуючий факт. На одному с партійних зібрань п.Паповал, росказуючи про свої революційні змагання, не посоромився росказати молодим товаришам, як він робив міністрами таких "мізерних людців і дурнів" /члени партії/, як Паливода й Стефан, та як вони через це в свій час до нього лестилися й запобігали. Аж на еміграції виявився секрет будування Пеньки! Та це, як бачите, хваляться тим.

Користуючись Громкомом, як "моральною" нагайкою та пресією над партійними"шпінгалетами", ці "соціялістичні "держиморди ловким ходом на т.зв. "партійній конференції" 13 липня б.р. оголошують себе партійними первоапостолами. Забезпечивши за собою теплі посади, ця компанія начхала не тільки на Зак.Делегацію, а навіть на партійний Ц.К., якій, перебуваючи частиною в підпіллю, частиною під надзором большевиків, провинився тим, що осмілився не прислати до них свого представника.

Инша річ, що Зак.К-т нічим не відповів на привезенний Балашем заклик Ц.К. прислати на Україну скілька товаришів для роботи. Воно б зовсім инакше випадало, якби кликали на міністерські посади. Вся шатія посунула б, відбою не було б. Паповал сидів би там першим і знову фабрикував би "міністрів". А так... то п.Григоріїв, щоби позбутись "деструктивного" елементу запропонував поїхати т.Харусю. Але коли останній, погоджуючись, виявив бажання піднять це питання на засіданню Групи, щоби, згідно статутові, традиції й соціялістичному методові праці, були післані ті товариші, яких вибере Група, а не ми, "милостью Божою" лідер такий то, то п.Григоріїв, бовчись, що, чого доброго, ще його можуть вибрати, рішуче відповився від такого небезпечного кроку, заявивши, що "у товаришів підупала мораль на еміграції". Дійсно, підупала. Але дивним тільки залишається, з яких тоді мотивів Паповал, Григоріїв і Мицюк не поїхали в роспорядження Ц.К. Командувала б братія, як би найшлись дурні! Досить з вас буде української революції, де ви й подібні вам безсоромно спекулювали чужими шкурами. Було колись, не вернеться...

Аргументуючи безправність Ц.К., "конференція" вхопилась пригадати 18,19,21,22 і 24 точки статуту. Так, все це правда. Але деж ці точки були вторік, позавторік і ще позавторік? Невигодно було про це нагадувати. Ну, то чого ж було мотивувати та лаяти Залізняка, Базяка й инших, що осмілились посилатись на ці самі точки? Кажете, й на нас

часом приходить натхнення від духа святого?

Чи не Паповал і Григоріїв встановили оцю "революційну" традицію, що "всякий член Ц.К., коли попадає у вязницю, втрачає свої права? Смішна традиція. І пізно появилася, бо "уложеніе о наказаніях" давним давно сформулювало цю "революційну"традицію в речення: "лишается всѣх прав и состоянія".

Для чого й перед ким виправдується "конференція", нагадуючи в своїй резолюції про небажані для де яких членів постанови Ц.К. й тут же приводить метичні інформації, що Ц.К. виправдує політику тих, проти яких вниє небажанні постанови. Абсурд. Хто це привіз такі інформації? Балаш? Та не є вже таємницею, що Балаш все говорив і брехав так, як його навчив Паповал. Він навіть пробував називати себе посланцем Ц.К., в той час як його викликав Паповал виключно для власного вжитку по бухгальтерських махінаціях. Члени Ц.К., які сиділи з Балашем у вязниці, назвали його в пресі сумашедшим, але помилились, бо він не сумасшедший, а просто жулик, допомогаючий з "моральних" міркувань п. Паповалу спеціялізуватись в "політіческіх ісканіях економіческіх возможностей".

Генерал від "соціялізма" серед партійних мас

Чутки і вістки

К а ж у т ь :

що... Зараз "Український Громадський Комітет в Ч.С.Р." стоїть перед альтернативою: або допустити до "коаліції" ширші українські громадсько-політичні чинники й "субсідка" буде, або зостатися й надалі трибуною чистого "соціялізму", але "субсідки" не буде.

що... Випущений "Гуртком журналістів" з Громадського Комітету збірник "Українська Еміграція" має своїм завданням уможливити грунт для коаліції також і с хліборобами-демократами та "сменовеховцями".

що... Голова Громадського Комітету скоро відбуде на Карлсбадські води піллікуватися від переутомления на "громадській" праці, а відтак, опісля заключения між Францією й радянськими республіками договору, відновит свою працю по "экономическому обозрѣнію" Чехословаччини.

що... С І січня 1923 р. в "китайській бухгальтерії" всі видатки по "роскриванню" монархістичних і всяких инших організацій будуть виділені в окрему рубрику.

що... Зроблених видатків на "партійні" видання, "партійну" роботу, допомогу"партійним" товаришам і т.ин. не можна буде в жадному разі виснити й після І-го січня 1923 р.

що... Ще в цьому році очікуеться критика на шаповалівський "революційний соціялізм" на еміграції.

що... "Партійна" робота, яка раніш не могла докопало розвинутися за відсутністю у партійних товаришів "моральних" здібностей, не зможе далі успішно розвиватися через обмеженність матеріяльних засобів.

що... "Земельна реформа на Україні" О.Мицюка буде ще скілька раз надрукована до кінця цього року, звважаючи на її велику наукову вартість.

що... п.Паповал буде надалі всі свої "політичні" кроки обнародувати виключно в формі маніфестів до "братів-хліборобів".

що... Перший маніфест в 1923 році пан Паповал пішле до американського жертводавця.

що... Чутка про заснования матуральних курсів для громадських дячів, які устроїлися лекторами при Подебрадському "культурному огнищі", не маючи матури, являється злістною "провокацією".

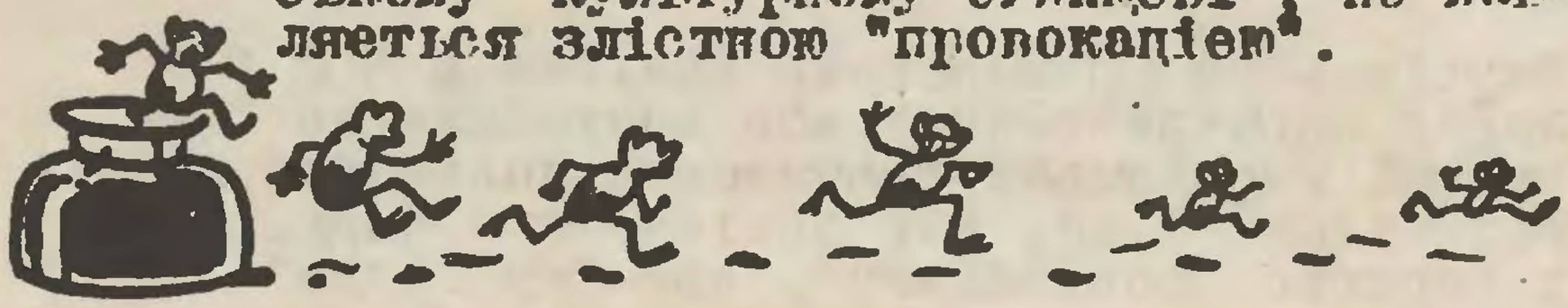

Нам пишуть:

що... Генерал-хорунжий Микола Паповал /брат Микити Паповала/, повернувшись з Чехії, веде зараз переговори й наради з різними особами що до способів і форми технічного переведення "підготовчої" праці по утворенню в Польщі такого самого "Громадського" Комітету як той, на чолі якого стоїть брат Микита.

що... Генерал-хорунжий Микола Паповал, як уповноважений Укр.Гром.К-ту в Ч.С.Р., закуповлює в Польщі друкарню для продукції "духовної пищі" для української еміграції на Чехах через те, що Празькі друкарні вже не вистарчають, а власна друкарня виправдае себе в багатьох відношеннях.

що... Для утвореної в Калішському таборі книгозбірні закуплено ген.Паповалом на півмільона "духовної пищі", а решту перепроваджуе з Німеччини начальник "китайської бухгальтерії" М.Балат.

що... Заходами Громадського Комітету буде засновано "культурне огнище" тако ж і в Калішському таборі, де, сподіваются, п.Паповалу не буде заперечуватися право призначати ректорів і "наукові" сили.

що... Після усунення генерала Павленка від командування скарбницею Громадського К-ту в Ч.С.Р., українські генерали в Польщі страшно зневірені, бо це розбило їх аспірації на нього.

до... У.Н.Р. "прем'єр" Ан.Левицький е взагалі мастак виступати із самими ріжноманітними планами і здібний на самі несподівані пасажі, особливо ж, коли це звязується с певними матеріяльними благами.

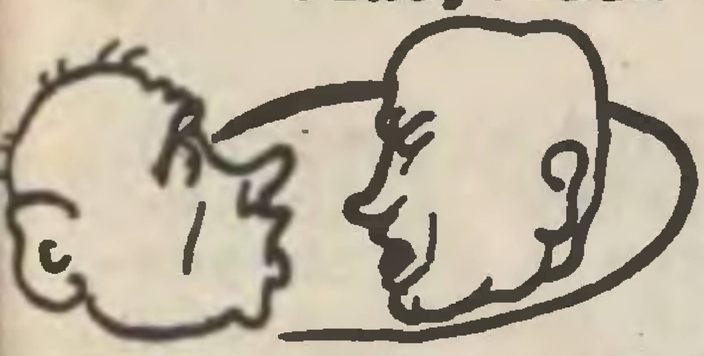

З а п и т и й в і д п о в і д і .

Чиїм довірром "громадські" діячі користуються?

Довірром тих, хто їх не знає.

Кому "громадські" діячі адресують свої меморандуми й роблять візіти?

Виключно чинникам "міролайним".

Чим определяються сімпатії "громадських" діячів до американського дядюшки?

Біржевими справами про американський доляр.

Чому "громадські" діячі вживають лише "громадського" методу праці?

Тому, що він заховує від ширших кол громадянства дійсний стан річей.

Чим ріжняться "листи до братів-хліборобів" п.Липинського від"маніфестів до братів-хліборобів" п.Паповала?

Тим, що перші простують до ділячної землиці, а другі до "народу" /що по кішенях ховається/.

Ісповідником якої ідеольогії являється "папаша" /Григорій/?

"Революційного соціялізму", а в засаді "сменовеховської", бо міняє свої віхи зі зміною квотодайних чинників.

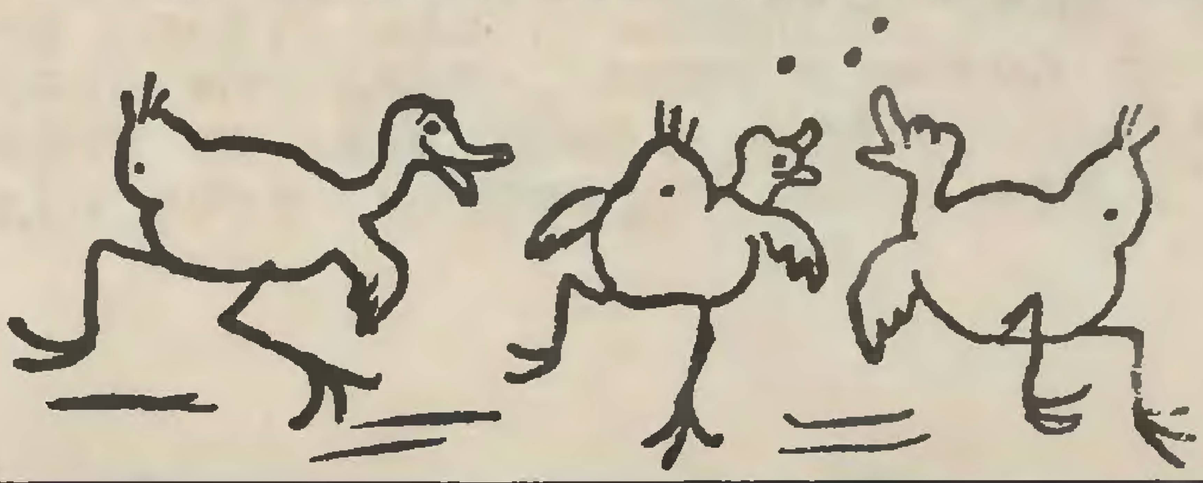

ВІДГУК.

Рік тяжкої праці, й партіярх революційної спекуляції благословив своїх питомців у світ-доріженьку. Зріс український олімп новими журналістами, а там і письменниками. Молоді все люде, а подивіться, якій поступ зробили. Громадські журналісти, не аби що. Реально кажучи, це значить получати, поки фондами керують батьки, мінімум 600-800 корон місячно, плюс приварочне. Праця не виглядає тяжкою, бо передовиці пише "папаша", а маніфести - "генерал". Вони ж таки роблять підбор тем, а решту мусять черкати "журналісти", або, як їх там називають, "шпінгалети".

Колись було мені теж усміхалося щастя, і я провізорично отримав по рішенню Управи У.Г.К. звання журналіста з окладом 600 к.ч. місячно. Але фортуна зрадила, і моє здеморалізоване перо не справилось з високоморальною темою Григориїва: черкнути про "поворот Чечеля з Радянської України".

А тепер от найшлись "журналісти" і про мене черкають. Цікаво знати за скілько корон. Твір получився чудовий. Можна тілько радіти, що підбор учнів зробленний так влучно. Як не треба ліпше, вони засвоїли фільозофію своїх вчителів робить усе після евангельської мудрости "яко тать вноші" без фактів і підпису. Найкращий метод для громадської праці. Недурно же Громадський Комітет так широко ним користає, починаючи від бухгальтерії й кінчаючи журналістами.

Кажучи правду, талан у вас незамінимий. Правда, красне письменство вам ще не під силу. Але зато ви віртуози гавкати, чудово володієте брехнею, наклепами, провокацією й маєте сильний льот фантазії. С певністью можна ручити, що долетите куди слід. А там... "і плясая і іграя, спекулянтів вихваляя", причтетися до ліку за "правду" пострадавших.

Теми у вас теж підходящі. Спеціялізуєтесь перед зимнім сезоном по возмущенію пражських вод для уловлення "младенцев"? Річ недурна й навіть прибільна. Однак не кваптися, бо ж знаєте, яка тепер непутяща публіка пішла: "здеморалізувалася" на еміграції й с порожніми ходить, або, замість штерлінгів чи долярчиків, яку небудь погань носить.

Прелюдія, як полагається, а головне вам під силу. Журналістам з двуклясовки завжди треба починати з "ѣ". Раз тут не сяде, то решта дурниці: якось зійде. Як видно, добре вдалася вам ця буква в тямки, коли при згадці про нюю ви ак мене пожаліли. Дісно, скажу вам, не мало праці стоїло мені оце "ѣ". Але я вже гарантував себе від нього не

тільки семінаріек, а й дипльомом вчительського істітуту за № 140/132, і зараз маю право видавати навіть таким як ви і "папаші" сертіфікати про скінчення вищої початкової школи. Радив би вам скористатись нагодою та запастися. А з моєю посвідкою та з вашими талантами не то що в міністри, а в самі президенти попадете.

По ж до моєї кар'єри, то я й сам дивлюсь на неї дуже песимистично. Правду ви кажете, що замість громадського чи соціялістичного жулика або спекулянта доведеться залишитися звичайнісенькою людиною. Мушу с тим примиритись, бо я людина "здеморалізованна", а в такому положенню не тільки інстітут, а й двуклясовка нічого не поможе.

Самі ж знаете, що без "моралі" далеко не в'їдеш. Тому думаю, коли ви будете міністрами, то мені прийдеться... собак гонити. Недурно воно кажеться - инша слава сонцю, инша слава звіздам. Звізда моя нехороша, от що. А що це так, то прошу переконатись на фактах. Інстітут то я скінчив, а через звізду в міністри пошти й телеграфів не то що пяти кабінетів, а за жадного не попав. Середню освіту отримав, а портфеля міністра землі чи фінансів навіть не бачив. Учителем, Бог зна, коли вже був, а в міністри освіти ще й досі не попав. Сином селянна й с-ром я е, а.... Та що перераховувати, коли й так видно, що мені "инша слава", ніж "революційно-соціялістичним" спекулянтам.

Думав обійти свою звізду наукою, лазив десь по семінарах, інстітутах, слухав курси різного "знавства", і думаете щось с того тепер маю? Тільки клопіт від громадських журналістів! Недурно казали тато: "кидай, сину, школу та йди молотити, бо через панів все рівно нічого не получиться. Жалься, Боже, лише твоїх трудів, а моїх грошей". Видно, старий розумів значіння "инша слава".

Я сподівався, що тут закордоном двину по щаблях науку. Але ж хіба дадуть вражі громадські спекулянти вчитись. Як не на засіданню, то на зборах, то в пресі їдять мої печінки, бо їм, бачте, треба грошей заробити. Коли й найду після громадських вакханалій вільну хвилину, то при спекулятивній опіці старшої нашої генерації не тільки вчитись, а й жити не хочеться.

Хоть другі де чому навчились... От вже й журналістами вийшли. Та дивіться, які сміливі. Самі з двуклясовки, а другим відносно "ѣ" закидають. Здавалося би, чія б уже гарчала, а ваша мовчала. Та де там. Така завзятість, що й куди, неначе в Моськи на слона. А що вже торкається до різного роду абвинувачень, то перед ними найвидатніший царський прокурор спасує.

Після громадського журналу, який скорше на помийницю заїжого двора скидається, чим на "духовну пищу" для української еміграції, мені грішному що найменше Сібіром пахне.

То ж стільки злочинів зробив, та ще й яких. Став українцем ще з семінара й, маючи 15 років віку, був передплатником українських часописів.

Треба було, бачте, не горячитися й терпеливо чекати появлення української скарбнички, а там би мав нагоду проявити свій український патріотизм разом з громадськими журналістами. Було б певніше й вигодніше.

За українство можна би ще якось виправдатись, але я не мав нагоду бути обраним повітселянським з'їздом комісаром, та ще в рідному повіті. Тут жадні оговорки не помогуть, признаюсь до вини. Сам я тепер бачу, що йти в комісари тоді, як в міністрах сидять недоучки й спекулянти, це значить зраджувати українську напію. Нам, звичайному населенню, згідно "революційній" традиції, треба було, склавши руки, сидіти й очікувати, поки громадські діячі не пришлють у повіт свого центрального жулика без роду й плоду, але свідомого шахера-махера. Бо тільки йому належало право репрезентувати нашу владу й навчати периферії, за кого голосувати.

Чи не з "фахівців" часом походить п.журналіст, на думку якого всякий "честний, селянам з діда праліда відомий хозяйський син" може бути обраний в будь яке начальство лише там, де його ще не знають? А в рідному повіті -гріх сугубий. У цьому пункті громадський підбрехач аж зарвався із завісти. Обидво стало: він стільки літ носить титул "громадського" діяча, так вірно служить "батькам", а й досі не побував ні в комісари, ні в отамани. Дійсно, трагедія! Але не падайте духом. Будьте певні, що як пройдете успішно школу вашого генерала, то в коноводи попадете, а з вашими здібностями й в "отамани" недалеко. Тому будьте пильні й гавкайте частіше!

Немалий злочин зробив я ще перед Петлюрою і тим, що як начтаб повстанців гуляв по рідному й сусідних повітах. Согрішив, виходить, тим, що за часів революції не ховався в міністерство фінансів, інтендатуру чи культурно-просвітній відділ. Для більшого ефекту автор помилково взяв слово "гуляв" в лабки. Це для відрізнення того, що я гуляв в повіті, а не в бухгальтерії чи інтендатурі, як це робив автор. /У громадських журналістів слово "гуляв" без лабок, що значить-гуляв біля державного чи громадського майна- має права горожанства й завжди пишеться без лабок/

Радий би я знати, чому п.п.журналісти, які зараз так хоробро боронять "революційний соціялізм" навколо бухгальтерії Громадського Комітету, не проявили своєї революційности вдома, а вилазили лише тоді, як підкривалися посади? Невже такий спосіб проявлювання патріотизму до Петлюри най більш раціональний? Паколи я винуватий за те, що гуляв, то хіба лише в тому розумінню, що підтримував революційних

спекулянтів і авантурників. Але хто ж його знав, що наші "соціялісти" стоять за той народ, якій по кишенях ховається! Це лише після діяльности Громадського Комітету виявилось.

Не знаю, з яких мотивів названо мене врешті титулом громадського діяча. Приймаю заслужене, але прошу читачів не змішувати мене з громадськими жуликами, які теж росписуються під таким титулом. Довго я обгризався з міродайними чинниками, аби не писали мене по громадських Вістниках у ранзі лише добродія, і нарешті добився свого. Обидно було, самі подумайте. Наколи Громком оточив себе невідомими свиноцтвами, божими телятками й то величає їх "громадськими" діячами, то чому мене, отамана, комісара, члена трудового конгресу, учителя, мають лише добродієм росписувати?! Тепер, пардон! Ідіть ви макарових телят ганяти, а я на вас подивлюся.

Новоявлений журналіст, виявляється, добре гіперболами володіє, бо, будучи сам викиненим с партії за спекуляцію соціялізмом і підкуп, майже рік тому назад, безсоромливо, одним росчерком пера, викидає мене зі своєї "партії". Соромитися, кажете, нічому, все рівно всім відомо, що шаповалівська компанія так удосконалила "морально-соціялістичний" метод праці, що має повну можливість викидати когось навіть відтілля, де його не має? Що на засіданню 29/X шаповалівці роспустили себе як Пражську групу У.П.С.Р. і організували так звану шаповалівську групу "революційного соціялізму", то це факт, з'обовязуючий лише історію, а фантазія журналіста мусить бути вільною у своїй брехливій творчості.

Та що вже говорити, коли ви так заховились комуністичною звичкою "чистити" партію, що аж Центральний Комітет викинули /див. "постанови закордонної конференції У.П.С.Р." в ч. 12 "Нової України"/. Воно й не диво, коли прийняти на увагу, що все це роблено під впливом бухгальтерської ідеольогії:

Що до десяти тисяч корон чеських, то пан журналіст має рацію. Така постанова б. Пражської групи У.П.С.Р. до Зак. Комітету У.П.С.Р., при ласкавій співучасті п.п. журналістів, була. І наколи ви рахуєте себе партійними дурнями, то й тут я готовий прийняти вину на себе.

Не "по нутру" п.п. журналістам ще "Соціялістичний Гурток" прийшовся? Ну, що ж робити. Помаленько видихайте на здоровлячко! А я смію думати, що наколи вас не підняло на рвоту після вскритого в льокалю У.А.Г. листа проф. Грушевського, коли ви успішно мовчите до сьогодні про отриману відтіля ж субсідку, про яку секретар професора мені пише, що ви отримали й правдоподібно будете отримувати, коли ваша щепетильність дозволює своїм членам отримувати на лікування однора-

зове совітські, професорські й партійні гроші, коли вас не турбують росписки грошевого характеру вашого шефа покійному Гілерсонові й коли, врешті, непомітним мимо вас пройшло "економіческое обозреніе", то смію надіятись, що й після Гуртка не потрібно вам вживати касторового масла. Не можна ж панове, Грицаї й К-о, бути такими наївними й сердитися так довго на Соціялістичний Гурток лише за то, що він виявив вашу одноразову службу Богові й мамоні!

Наколи ви, причислюючи себе до ліку безсребренників, мали право брати гроші від Макаренка, Грушевського й Гілерсона, то дозвольте Соціялістичному Гурткові про те лише довідатись! Я вхожу в ваше положення. Вам неприємно, що найдено ваші потайні ходи до Краковецького і совітських місій та викрито, що ви, як тихі телятка, одноразово двох, а то й трох коровок сцете. Але хіба це для вас компроментація, коли ви зараз, серед білого дня обкрадаете українську еміграцію й то не соромитесь?!

Дивним ви дальтонізмом страдаете: бачите капотіння там, де його не має, а ніяк не помічаете цілих рік коньяку й спотикачу, в яких купався ваш вдохновитель зі своєю сладчайшою у раба Краковецького.

Закінчуючи своє ніби то спростовання, погоджуюсь на титул отамана, що гуляв по рідному повіті, хоть, правдоподібно, я чином нижче, але, з огляду на мою отставку, ранга законно збільшується.

Однак застерігаю публіку від змішування мене з отаманами, що гуляють по бухгальтерських відділах громадських і державних інстітуцій.

Отаман Хитрусь